

POLISH-UKRAINIAN FOUNDATION «THE INSTITUTE OF
INTERNATIONAL ACADEMIC AND SCIENTIFIC
COOPERATION»

WYŻSZE SEMINARIUM DUCHOWNE
STOWARZYSZENIA APOSTOLSTWA KATOLICKIEGO

FUNDACJA ADD

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

Збірник наукових есе учасників наукового стажування

Варшава, Республіка Польща

2022

Академічна доброчесність: виклики сучасності: збірник наукових есе учасників дистанційного етапу наукового стажування для освітян (Республіка Польща, Варшава, 24.10.2022 – 02.12.2022 р.) / уклад. Ю. Главчева; Польсько-українська фундація «Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці»; Духовна Академія Університету Кардинала Стефана Вишинського; Фундація ADD. Варшава, 2022. 113 с.

Укладач: ГЛАВЧЕВА Ю. М., PhD, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Голова редакційної колегії:

MIROSLAW MEJZNER, DR. HAB. REKTOR WYŻSZE SEMINARIUM DUCHOWNE STOWARZYSZENIA APOSTOLSTWA KATOLICKIEGO

Редакційна колегія:

ЦМОЦЬ І. Г., Доктор технічних наук, професор, Національний університет «Львівська політехніка», Україна

GAVRYLIUK I., Doktor nauk humanistycznych w zakresie historii, Варшавський університет, Польща

РУДАК Т. В., Доктор права Віденського Університету, Австрія

ГРЕБЕНЮК Н. В., Кандидат економічних наук, Університет Короля Данила, Україна

У збірнику викладено матеріали наукових есе учасників стажування, організованого Польсько-українською Фундацією – Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці спільно з Духовною Академією Університету Кардинала Стефана Вишинського у Варшаві та польською Фундацією ADD.

Метою стажування є ознайомлення із європейськими підходами щодо питання наукового плагіату і популяризація академічної доброчесності, а також підвищення кваліфікації освітян та поглиблення співпраці в академічній та науковій галузі між Україною та Польщею.

У збірнику розглядаються основні проблеми академічної доброчесності в навчальних та наукових роботах, що пов'язано з інтенсивною комп'ютеризацією та інформатизацією всіх аспектів людського життя.

ЗМІСТ

ПРО ОРГАНІЗАТОРІВ.....	6
Бабій І. В.....	7
АКАДЕМІЧНЕ ПИСЬМО ЯК СКЛАДОВА АКАДЕМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ.....	7
Борсуковський Ю. В.....	10
АНАЛІЗ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗГІДНО КЛЮЧОВИХ ПОЛОЖЕНЬ ТЕОРІЇ МОТИВАЦІЇ ЛЮДИНИ	10
Bureha I. Yu.,.....	19
Trushenko O. S.,.....	19
Romanenko O. G.....	19
OPINION ON THE ISSUE OF ACADEMIC VIRTUE	19
Венгер О. П.	22
ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ВСП «ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ДТЕУ»	22
Горбачук В. М.	28
ЗНАЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬО-НАУКОВОМУ ПРОСТОРІ.....	28
Гуцул О. В.....	31
ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ТА ЗМІШАНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ.....	31
Гущук І. В.....	35
ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ «ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ»	35
Книш О. Б.	40
АКАДЕМІЧНА НЕДОБРОЧЕСНІСТЬ – ПОШУК ПРИЧИН, А НЕ БОРОТЬБА З НАСЛІДКАМИ.....	40

Кобиляк С. С.	44
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ – ВЕКТОР ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЧЕСНОСТІ У ВИЩІЙ ОСВІТІ	44
Костюк Н. П.....	47
ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ВІННИЦЬКОМУ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ ІНСТИТУТІ ДТЕУ	47
Кривчук О. А.....	51
ЗНАЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬО-НАУКОВОМУ ПРОСТОРІ.....	51
Кровяков С. О.,.....	54
Волчук В. М.	54
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕВІРКИ ОРИГІНАЛЬНОСТІ ТЕКСТІВ ДИСЕРТАЦІЙНИХ РОБІТ ЗДОБУВАЧІВ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ	54
Мандрик О. Є., ...	57
Смандич В. С.,.....	57
Дмитрів Р. В.....	57
ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ТА НАУКОВОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ.....	57
Микитенко М. В.	61
ДОТРИМАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В КРИВОРІЗЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ.....	61
Михалойко І. Я.....	64
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ – ЗАПОРУКА ЯКІСНОЇ ОСВІТИ.....	64
Полозова В. М.	68
РЕАЛІЗАЦІЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПРОГРАМИ У ХМЕЛЬНИЦЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ	68
Радченко М. С.	72
ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У КРЕМЕНЧУЦЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ МИХАЙЛА ОСТРОГРАДСЬКОГО.....	72

Романенко О. Г., ...	79
Трушенко О. С., ...	79
Бурега І. Ю.	79
ДЕСЯТЬ ОЧЕВИДНИХ ПРИЧИН ВІДМОВИТИСЯ ВІД ПЛАГІАТУ У НАУКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	79
Скоробогата Л. В.	82
РОБОТА З ТЕКСТАМИ ТА ОФОРМЛЕННЯ ПОСИЛАНЬ В ФОРМАТІ ТРАДИЦІЙ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ХМЕЛЬНИЦЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ	82
Собко В. С.	87
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В МЕДИЧНІЙ ОСВІТІ	87
Сорока І. І., ...	90
ОСНОВНА АКАДЕМІЧНА НЕДОБРОЧЕСНІСТЬ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬО-НАУКОВОМУ ПРОСТОРІ.....	90
Топчій В. В., ...	94
Бірюкова І. Г.	94
ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ДЕРЖАВНОМУ ПОДАТКОВОМУ УНІВЕРСИТЕТІ.....	94
Торбас О. О.	98
ПРОБЛЕМАТИКА ОЦІНКИ ПЛАГІАТУ В ЮРИДИЧНИХ НАУКОВИХ РОБОТАХ.....	98
Трушенко О. С., ...	102
Романенко О. Г., ...	102
Бурега І. Ю.	102
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	102
Хлипавка Г. Г.....	107
МІЖ ЦИТАТОЮ І ПЛАГІАТОМ: ДО ПИТАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ.....	107
Halyna Yaremko.....	111
ACADEMIC INTEGRITY AS CHALLENGE AND RESPONSIBILITY OF TODAY..	111
ОПУБЛІКОВАНІ ТЕЗИ ТА ЕСЕ, А ТАКОЖ РОЗМІЩЕНІ НА ВЕБ- СТОРІНКАХ МАТЕРІАЛИ НАДАЮТЬСЯ НА ІСНУЮЧИХ УМОВАХ І В НАЯВНІЙ ФОРМІ.	113

ПРО ОРГАНІЗАТОРІВ

Польсько-українська фундація «Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці» (ІМАНС, REGON 36590701300000) є неурядовою та некомерційною організацією, створеною на засадах добровільності, гуманності та гласності. Метою створення та діяльності ІМАНСу є сприяння розвитку потенціалу та підвищення академічної мобільності науковців та фахівців на арені міжнародної освіти.

Місце проведення стажування: державний вищий навчальний заклад Республіки Польща – Духовна Академія Університету Кардинала Стефана Вишинського у Варшаві (REGON 006237430).

Проходження стажування забезпечує освітня Fundacja ADD (Варшава, KRS: 0000502104), метою діяльності якої є сприяння адаптації та інтеграції українських мігрантів за кордоном.

Бабій І. В.,
канд. пед. наук, доцент кафедри українознавства
та міжкультурної комунікації,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

АКАДЕМІЧНЕ ПИСЬМО ЯК СКЛАДОВА АКАДЕМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ

Оволодіння навичкам академічного письма є одним з пріоритетних для сучасного студента. Академічне письмо є складним і багатоаспектним комплексом умінь, що включає не лише лінгвістичні (мовні, синтаксичні і стилістичні), але й передусім металінгвістичні компетенції, такі як логіка, аналіз, критичне мислення, об'єктивність і повага до інших ідей та текстів [1]. Отож, майстерність академічного письма полягає не лише у володінні науковим стилем мовлення, знанні його основних усних і письмових жанрів, термінній компетентності чи правописній грамотності тощо. Базовим принципом академічного письма – є принцип академічної доброчесності.

Теоретичні основи впровадження академічної доброчесності регламентовано численними документами, а у межах конкретного ЗВО відповідними положеннями. Принципи академічної доброчесності задекларовані, однак важливо, аби здобувачі дотримувались їх і послідовно реалізовували ці принципи у своїй науковій діяльності під час написання курсових, дипломних робіт. На цьому шляху, вважаю, варто зважати на такі чинники.

1. Навчаючи здобувачів академічного письма слід акцентувати на тому, що будь-який текст має автора й авторське право захищене.

2. Принцип академічної доброчесності слід прищеплювати ще зі школи, бо зламати звичку безкарно паразитувати на чужих тестах уже в студентські роки дуже

важко. Зі шкільної лави здобувач, черпаючи інформацію з інтернету дуже часто сприймає її безвідносно до конкретного автора, тому не вбачає плагіату.

3. Важливо акцентувати здобувачам на тому, що на перекладні тексти теж необхідно покликатись і відтворений засобами рідної мови чужомовний текст також плагіат.

4. Наголошувати здобувачам, що у процесі написання наукової роботи слід відразу вказувати цитоване джерело, бо згодом відшукати необхідну цитату надскладно, що призводить до плагіату.

5. Плекати мотивацію здобувача, обґрунтовуючи, що опанування академічного письма дає змогу розвинути велику кількість таких важливих для сучасного фахівця soft skills, про що неодноразово у своїх запитах наголошують стейкхолдери, а також випускники ЗВО, які успішно працевлаштувались. Прикметно, що не завжди йдеться про працевлаштування за здобутою спеціальністю, однак здатність здійснювати пошукову роботу, здатність систематизувати опрацьоване, здатність аналізувати та узагальнювати, вміння критично сприймати інформацію, відсортовувати її стануть у нагоді здобувачі не лише у процесі професійної діяльності. Підкреслювати, що навички академічного письма привчають до дисципліни, зокрема дотримуватись реченцю (дедлайну), використовувати та правильно організувати свій час, позаяк створення авторського тексту є трудомістким і часозатратним процесом. Написання наукової роботи вчить бачити не лише частину, а й прогнозувати результат наукових пошуків, тобто.

У контексті заявленої теми важко оминати надзвичайно дражливе питання самоплагіату. Якщо опиратися на дефініцію плагіату як на «дію, якою створене іншою особою, видається за своє власне», то чи можна поцупити у себе самого/ої? Очевидно, якщо говоримо про системні дослідження науковця з певної проблематики, то говоримо про тяглість та перспективність наукових пошуків, відтак

неминуче виникає потреба самоцитування і використання посилань на самого себе. Адже чимало дослідників упродовж багатьох років вивчають обрану тему, здійснюючи її різноаспектний аналіз. Зазначене стосується й наукової діяльності студентів, адже у межах навчання на першому (бакалаврському), а відтак і на другому (магістерському) рівнях вищої освіти здобувачі можуть розробляти одну і ту ж тему, що нерідко заохочується випусковою кафедрою і ЗВО в цілому. Здобувач повинен усвідомлювати цінність власних думок та інтерпретацій у своїй курсовій чи дипломній роботі, а не лише цінність та авторитетність цитованого тексту.

Отож, питання академічної доброчесності в академічному письмі лежить передусім в етичній площині, тому так важливо культивувати у здобувачів внутрішнього цензора, суддю, який би не дозволяв ігнорувати положення про академічну доброчесність, на шляху до якої основним ресурсом є, як слушно зауважує Григорій Сковорода знання [2].

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кузнєцова О. В., Тарасова С. О. Академічне письмо: проблеми та шляхи вирішення. / Методичні та психолого-педагогічні проблеми викладання іноземних мов на сучасному етапі: шляхи інтеграції школи та ВНЗ. Матеріали ІХ Міжнародної науково-методичної конференції. Харків, 28 квітня 2017 року. URL: https://www.researchgate.net/publication/318959984_Akademicne_pismo_problemi_ta_slahi_virisenna.

2. Сковорода Г. Повне зібрання творів: У 2-х т. Київ: Наукова думка, 1973. Т. 1. 532 с.

Борсуковський Ю. В.,
канд. техн. наук, доцент,
Державний університет телекомунікацій

АНАЛІЗ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗГІДНО КЛЮЧОВИХ ПОЛОЖЕНЬ ТЕОРІЇ МОТИВАЦІЇ ЛЮДИНИ

На сьогоднішньому етапі реформування галузі освіти актуальним стало питання дотримання принципів академічної доброчесності. Всі учасники освітнього процесу одноголосно підтримують ці принципи, але ж звідки тоді беруться факти недоброчесності в академічній спільноті, якщо теоретично ці принципи всі підтримують.

Спробуємо розглянути цю проблему з точки зору теорії мотивації людини, яку спробував системно сформулювати в 1943 році А. Маслоу [3]. Одразу хочу підкреслити, що всі формулювання та висновки в даній роботі є суб'єктивною думкою автора і ні в якій мірі не відображають політику учбового закладу, який автор представляє.

В передмові до теорії мотивації [4] були визначені ключові положення, які мають бути враховані при формулюванні будь-якої теорії мотивації людини, тобто:

1. Комплексна цілісність організму – наріжний камінь теорії мотивації.
2. Фізіологічні стимули, такі як голод, повинні бути відкинуті як центральна модель. Соматичні стимули та стимули, що піддаються локалізації, є скоріше нетиповим, ніж типовим для людської мотивації.

3. Теорія повинна базуватися на кінцевих чи основних цілях, а не на часткових та поверхневих. На цілях, а не на засобах їх досягнення. Такий наголос визначає центральне місце для несвідомих мотивацій ніж для свідомих.

4. Існують культурні відмінності у досягненні однієї й тієї ж мети. Тому свідомі, специфічні, локально-культурні потреби не є такими фундаментальними, як

несвідомі цілі.

5. Будь-яку мотивовану поведінку, як підготовчу так і консуматорну, слід розуміти як засіб/спосіб, через який базові потреби можуть бути одночасно як виражені так і задоволені. Як правило, вчинок має більш ніж одну мотивацію.

6. Практично всі стани організму слід розуміти як мотивовані та як мотивуючі.

7. Людські потреби вишикувані в ієрархічну модель з домінуванням одних з інших. Поява нової потреби обумовлена попереднім задоволенням іншої переважаючої потреби. Людина – це вічно бажуюча тварина. До жодної потреби не можна ставитися так, ніби вона була ізольованою або дискретною; кожен потяг пов'язаний з станом задоволення чи не задоволення інших потягів.

8. Намагання створити номенклатуру стимулів ні до чого не приведуть. Крім того, будь-яка класифікація стимулів зіткнеться з проблемою глибини конкретизації та узагальнення.

9. Класифікація мотивацій повинна ґрунтуватися на цілях, а не на стимулах або мотивованій поведінці.

10. Теорія мотивації повинна бути орієнтована на людину, а не на тварину.

11. Необхідно враховувати контекст, у якому знаходиться людина, але сам контекст неспроможний бути винятковим поясненням поведінки. Контекст має інтерпретуватися у термінах організму. Теорія контексту неспроможна замінити теорію мотивації.

12. Необхідно розглядати не тільки організм у комплексі, але й специфічні, приватні чи сегментарні реакції. З огляду на це необхідно додати ще одне твердження.

13. Теорія мотивації не є синонімом теорії поведінки. Мотиви – це лише один клас факторів поведінки. Хоча поведінка майже завжди мотивована і визначається біологічними, культурними та ситуативними факторами.

Проаналізуємо в цьому розрізі основні принципи академічної доброчесності,

що на сьогоднішній день сформульовані в чинному законодавстві та в провідних академічних спільнотах.

Згідно із Законом України «Про освіту» академічна доброчесність - це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1, Стаття 42, пункт 1].

Педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності та забезпечувати її дотримання здобувачами освіти в освітньому процесі та науковій діяльності [1, Стаття 54, пункт 2]. Тобто педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники зобов'язані посилатися на джерела інформації, якщо вони використовують чужі ідеї, розробки, твердження, обов'язково дотримуватися авторського та суміжних прав, надавати достовірну інформацію про методики й результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну діяльність, відповідно контролювати, щоб студенти дотримувалися академічної доброчесності та проводити об'єктивне оцінювання поточних та підсумкових навчальних завдань.

Згідно аналізу кодексів етичної поведінки академічних спільнот та Закону України «Про освіту» можна визначити кілька основних видів порушень академічної доброчесності [1, Стаття 42, пункт 4]:

академічний плагіат - оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

самоплагіат - оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

фабрикація - вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому

процесі або наукових дослідженнях;

фальсифікація - свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

списування - виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

обман - надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману, зокрема, є академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

хабарництво - надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

необ'єктивне оцінювання - свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти;

надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання;

вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання.

Члени академічні спільноти фактично беруть на себе зобов'язання дотримуватися принципів академічної доброчесності – тобто продукувати роботи, які відповідають науковим та інтелектуальним стандартам точної атрибуції джерел, належного збору та використання даних та прозорого визнання внеску інших у їхні ідеї, відкриття, інтерпретації та висновки. Шахрайство на іспитах або наборах

проблем, плагіат або спотворення ідей чи мови когось іншого як власних, фальсифікація даних або будь-який інший випадок академічної недоброчесності порушує стандарти академічної спільноти, а також стандарти освітнього процесу.

Встановлення факту порушення академічної доброчесності, відповідно до чинного українського законодавства, базується на таких основних принципах [2]:

- усвідомлення важливості академічної доброчесності та відповідальності за її порушення;
- нульова толерантність до порушення академічної доброчесності;
- дотримання норм законодавства та внутрішніх нормативних документів закладу вищої освіти;
- справедливість та об'єктивність;
- правова визначеність, відкритість та прозорість правил і процедур виявлення фактів порушення академічної доброчесності та відповідальності за її порушення.

Міжнародний центр академічної доброчесності (ICAI) визначає академічну доброчесність як зобов'язання дотримуватися, навіть в умовах негараздів, шести фундаментальних цінностей: чесності, довіри, справедливості, поваги, відповідальності та мужності. З цих цінностей випливають принципи поведінки, які дозволяють академічним спільнотам втілювати ідеали в дію. Очевидно, що академічні спільноти процвітають, коли їхні члени «живуть» фундаментальними цінностями: «коли суспільні освітні установи «просякнуті» доброчесністю, вони допомагають у створенні міцнішої громадянської культури суспільства як цілого» [7].

Дотримання вище вказаних принципів академічної доброчесності однозначно впливає і на репутацію навчального закладу або установи, де вчиться чи працює студент, педагог чи науковець. Адже на статус та місце закладу освіти в рейтингу впливатиме і те, чи отримані студентами оцінки відповідають реальним знанням та навичкам. І тут закономірність проста: де більше доброчесності, там більше знань [7].

Очевидно, що педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності та забезпечувати її дотримання здобувачами освіти в освітньому процесі та науковій діяльності [1, Стаття 54, пункт 2].

Більшість цих пунктів є обов'язковими і для студентів. Ключовою вимогою академічної доброчесності здобувачів освіти є зобов'язання самостійного виконання поточних та підсумкових навчальних завдань. Проте ми бачимо не поодинокі факти порушення цих принципів і головною причиною, чому студенти йдуть на кроки, які суперечать академічній доброчесності, є формальне ставлення до оцінки. Знання не вважаються цінністю порівняно з результатом. Цю позицію подекуди підтримують і батьки, «вимагаючи» від дітей позитивних оцінок за будь-яку ціну [6].

Цей аспект обійшли стороною і в Статті 55 Закону України «Про Освіту» «Права та обов'язки батьків здобувачів освіти» - тут нічого не сказано про прищеплення дітям принципів доброчесності, що, на мою суб'єктивну думку, є одним із ключових моментів формування у здобувачів освіти принципів академічної доброчесності. Ці правила мають бути імплементовані у свідомість дитини із самого раннього віку, а не покладатись на їх формування в період здобування вищої освіти.

Начебто всі основні положення сформульовані і зрозумілі. Але виникає логічне питання, чому ми фіксуємо неодноразові прояви порушення цих положень? Спробуємо глянути на це питання з точки зору теорії мотивації людини (інструментальні теорії мотивації персоналу активно опрацьовували та розвивали Тейлор, Емерсон, Клотье, Генрі Лоуренс Гантт, Джордж Елтон Мейо, Генрі Форд та інші) [5].

Згідно теорії Маслоу [3, 4, 5], потреби тіла (the physiological needs) мають вищий пріоритет, тобто їхня незадоволеність заважає появі та реалізації потреб, що лежать «вище». Але серед потреб тіла є дуже різні аспекти, і людина за важливою чи цікавою роботою цілком може забувати їсти, рухатися, дихати, допускає крайній ступінь

втоми, погано спить, не відслідковує основні параметри здорового способу життя та інше. Фізіологічні потреби тіла бувають також дуже різними, як і особисте ставлення до них, і тому не всі потреби тіла слід вкладати в фундамент «піраміди Маслоу».

Цілком очевидно, що вибір між «голодом», «безпекою» та «повагою» залежить від безлічі різних факторів, а не лише від «базовості» потреби або «розвиненості» особистості. На практиці пріоритет будь-яких потреб не буде визначатися винятково їх «класом» або становищем у «піраміді», а може бути набором зовсім інших факторів: вихованням із переконаннями, ситуацією та гостротою незадоволеності, причому не лише даної потреби, а й інших, а також, наприклад, побоювання повторення кризи, невпевненість у майбутньому.

Ці фактори потрібно враховувати при розробці стратегії впровадження академічної доброчесності, тому що, наприклад, у державних вищих закладах освіти України базова зарплата викладача у п'ять-шість раз менша реального прожиткового мінімуму. Можна декларувати будь які моральні принципи, але коли ці принципи будуть упиратися у вибір між «голодом», «безпекою» та «повагою», то можна спрогнозувати до якого вектору будуть схилитися педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники. Ні в якій мірі не треба робити висновки, що матеріальна складова буде завжди домінувати, можна навести безліч прикладів, коли фіксуються порушення принципів академічної доброчесності і в країнах з високим рівнем забезпечення педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників. Але на жаль в реальних українських умовах доводиться констатувати, що ця складова має значний вплив на прийняття тих чи інших рішень, а відповідно може стати вагомим негативним коефіцієнтом при дотриманні принципів академічної доброчесності.

Як ілюстраційний приклад можна навести виконання ліцензійних умов щодо використання програмного забезпечення (ПЗ) у викладацькій діяльності з інформаційної безпеки (ІБ). Це досить специфічна галузь, яка при викладанні предмету вимагає наявності ліцензій операційних систем Windows, Linux, MAC,

мінімальних засобів віртуалізації, наприклад VMware, засобів створення контенту Adobe Acrobat, Techsmith Snagit, MS Office, Visio та інших. ПЗ Open Source я не називаю, бо воно безкоштовне. Оскільки ця галузь достатньо динамічна, то для якісного проведення занять викладачу треба мати можливість оперативно відпрацьовувати новітні тренди та тактики захисту інформаційних ресурсів. Мається на увазі, що це викладач, який постійно відслідковує сучасні вектори розвитку ІБ і при ідеальному варіанті має реальний, а не теоретичний, досвід захисту і протидії кібератакам на інформаційні ресурси.

Очевидно, що це вимагає мати у своєму розпорядженні сучасну тестову домашню лабораторію (HomeLab). Оціночна вартість тільки ПЗ (вартість обладнання не враховуємо – це ще 3500-8900 USD) для тестової домашньої лабораторії викладача з інформаційної безпеки за підпискою (сучасний тренд виробників ПЗ) складає близько 1312 USD при базовій зарплаті викладача в 150 USD. Тобто 8-9 місяців роботи. Коментарі зайві, оскільки для якісного викладання доводиться дотувати вуз за рахунок інших заробітків. Звичайно, якщо ти хочеш дотримуватись в цьому питанні принципів академічної доброчесності. А чи є це мотивом для всіх викладачів, мабуть ні. Далеко не всі викладачі можуть собі дозволити розкіш дотувати вуз, в якому вони викладають.

Інший приклад - заходимо в учбовий клас, декларуємо принципи академічної доброчесності, вмикаємо комп'ютери, а там все ПЗ неліцензійне, тобто крадене. Які висновки у цьому разі можуть робити студенти – мотивація однозначна: так, це погано, але якщо потрібно, то можна.

Очевидно, що такі мотиваційні вектори дуже погано узгоджуються із принципами академічної доброчесності, про які ми говоримо. Але якщо ми хочемо, щоб педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники, а також і наші студенти не тільки декларували але й виконували принципи академічної доброчесності, нам потрібно розглядати ці питання в комплексі. Тільки такий підхід зможе дати

ефективний результат в найближчому майбутньому. І над тим, яким чином нам досягти реальних успіхів в дотриманні академічної доброчесності, ми повинні постійно працювати, а вузам доцільно вибудовувати такі стратегії, при яких декларації і реальні мотиваційні принципи педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників почнуть повністю співпадати із впроваджуваними принципами академічної доброчесності.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про Освіту». URL: <http://bit.ly/3ULSmtd>.
2. Постанова КМУ від 26 серпня 2021 року № 897 «Про затвердження Порядку скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації». URL: <http://bit.ly/3OcuDjm>.
3. MASLOW, A. H. A Theory of Human Motivation. Psychological Review, 1943, 50, p. 370-396. URL: <http://bit.ly/3AnmR0F>.
4. A preface to motivation theory. Psychosomatic Med., 1943, 5, p. 85-92.
5. Не-піраміда Маслоу. URL: <http://bit.ly/3OhQSED>.
6. Горбачов С. Академічна доброчесність у школі | ОНЛАЙН-КУРС «АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ». URL: <http://bit.ly/3THLVGb>.
7. International Center for Academic Integrity (ICAI). URL: <http://bit.ly/3V1YP38>.

Bureha I. Yu.,

Ph.D., associate professor of the department of fundamental disciplines with a course in traditional and non-traditional medicine, Dnipro Medical Institute of Traditional and Non-Traditional Medicine

Trushenko O. S.,

Ph.D., associate professor of the department of fundamental disciplines with a course in traditional and non-traditional medicine, Dnipro Medical Institute of Traditional and Non-Traditional Medicine

Romanenko O. G.,

MD, professor of the department of dentistry, Dnipro Medical Institute of Traditional and Non-Traditional Medicine

OPINION ON THE ISSUE OF ACADEMIC VIRTUE

Academic integrity is a set of ethical principles and rules defined by law that must be followed by participants in the educational process during learning, teaching and carrying out scientific (creative) activities in order to ensure trust in the results of studies and/or scientific (creative) achievements [1].

This is the official definition, which was formulated by the law. But on the other hand, in real life, in real education and in real work, the foundations of academic virtue can be explained with the simple and understandable definitions.

Academic virtue includes the honesty of students and scientists in their academic activities, respect for the rights and laws of others, appeal to the owners of opinions and thoughts that do not belong to them, not to deceive anyone, show respect, not receive an unfair advantage, and not take advantage by introducing into delusion.

Academic virtue also includes a sense of responsibility and duty. At the same time, striving for personal development is part of academic virtue. A person should endeavor to train himself to the highest degree of competence, especially in his profession, within the limits of his abilities and possibilities. Whether actions and behavior are correct or not can be decided by their conscientious evaluation.

Academic virtue is the most important and fundamental value in education and research. The demonstration of academic virtue is also conducive to improvement and development.

Academic virtue also promotes fair competition among individuals, which have to demonstrate academic virtue in their educational activities and research [3].

When someone talks about violations of academic virtue, the first thing that comes to mind and the first concern of everyone, and which is the most active fight against this phenomenon, is plagiarism. But not everything is as simple as it seems at first glance. Plagiarism occupies a strange ethical space online. The very structure of the Internet allows for the easy storage, manipulation, and reproduction of ideas. People have access to the ideas of others before they can possibly understand such an abstract notion as the ownership of ideas. The amount of information available is so vast that it is a relatively easy task to hide or disguise the appropriation of another's ideas. And the task of appropriation merely requires the movement of a mouse. In this environment plagiarism is unsurprising. This is not to imply that the Internet causes or is somehow responsible for plagiarism, but rather to note that the Internet presents mixed messages that may confuse people as to what is and what is not acceptable appropriation practice. Furthermore, the net may allow those already attracted to plagiarism to steal another's work more efficiently and, more critically, that the breath of the content available online may make disguising such dishonest appropriation far easier. Thus, the net makes plagiarism easier than ever before. Nevertheless, the net can be and often is used ethically to seek information [2].

Plagiarism is the misuse of and failure to acknowledge source materials. Internet plagiarism occurs in a context – using the Internet as an information tool – where the relevant norms are far from obvious and models of virtue are difficult to identify and perhaps impossible to find. Ethical responses to the pervasiveness of Internet-enhanced plagiarism require a reorientation of perspective on both plagiarism and the Internet as a knowledge tool. Technological strategies to “catch the cheats” send a “don't get caught” message to students and direct the limited resources of academic institutions to a battle that cannot be

won. More importantly, it is not the right battleground. Rather than characterising Internet-enabled plagiarism as a problem generated and solvable by emerging technologies, we argue that there is a more urgent need to build the background conditions that enable and sustain ethical relationships and academic virtues: to nurture an intellectual community [2].

Therefore, the most effective type of control that prevents the spread and “floristry” of plagiarism, which does not require the use of the Antiplagiarism program, is such a simple human characteristic as truthfulness. Truthfulness: This is a virtue that protects against practices such as plagiarism, data falsification, hacking, etc. You are expected not to mislead or intentionally falsify data or present work in a misleading manner [4].

We hope that our humble review will allow you to rethink your understanding of academic virtue and force your mind to “turn to the bright side.”

REFERENCES

1. According to Article 42 of the Law of Ukraine "On Education".
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
2. Technology and academic virtue: Student plagiarism through the looking glass
Cynthia Townley and Mitch Parsell Department of Philosophy, Macquarie University, NSW 2109, Australia
Ethics and Information Technology (2004) 6: 271–277 Springer 2005 DOI 10.1007/s10676-005-5606-8).
3. ACADEMIC VIRTUE. Faculty of Medicine.
URL: <https://med.yeditepe.edu.tr/en/announcement/3570>.
4. What are the academic virtues?
URL: <https://philosopherscocoon.typepad.com/blog/2020/02/what-are-the-academic-virtues-.html>.

Венгер О. П.,
канд. психол. наук, викладач,
ВСП «Хмельницький торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ»

**ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ
АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ВСП
«ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ФАХОВИЙ
КОЛЕДЖ ДТЕУ»**

Питання академічної доброчесності стають все більш актуальними на сьогоднішній день. Наука розвивається надзвичайно швидкими темпами і освітній процес у закладах вищої та передвищої освіти повинен йти в ногу із сучасними досягненнями людства у сфері комунікацій та комп'ютерних технологій. Доступ здобувачів освіти до інформації сьогодні є легким та швидким завдяки розвитку комп'ютерних технологій та мережі Інтернет. У зв'язку з цим виникає спокуса отримати надбання інших студентів, науковців, дослідників та використати їх у написанні власних рефератів, наукових, дипломних робіт та проектів.

Згідно статті 42 закону України «Про освіту» академічна доброчесність визначається як «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [1].

За результатами дослідницьких центрів [2] близько 80 % студентів хоча б раз шахраювали під час свого навчання. Ця цифра не повинна вражати оскільки доступ до інформації настільки спростився, що не потрібно виходити з дому, щоб отримати потрібну інформацію, все знаходиться на відстані кліку мишкою. Все погіршується через великий обсяг роботи та тиск, якому піддаються студенти, дедлайни, невпевненість у собі, бажання отримати високу оцінку за будь яку ціну, просто

неохоту працювати та проводити власне дослідження. Не потрібно нехтувати і тими випадками, коли студент несвідомий того, що він чи вона вчиняє плагіат, через свою необізнаність в питанні академічної доброчесності. Варто відмітити і випадки коли студент порушує основи академічної доброчесності навмисно, розраховуючи на те, що через брак часу і велике навантаження викладач не помітить плагіату.

Питанню академічної доброчесності приділяється значна увага у ВСП «Хмельницький торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ». На підставі Конституції України та Законів України було створено Кодекс доброчесності [3], що є складовою частиною внутрішньої нормативної бази системи забезпечення якості вищої освіти та освітньої діяльності у ВСП «ХТЕФК ДТЕУ» та базується на нормах загальнолюдських та європейських цінностей.

Порядок виявлення та встановлення фактів порушення академічної доброчесності визначається зборами колективу ВСП «ХТЕФК ДТЕУ» з урахуванням вимог Закону України «Про освіту» та спеціальних законів. Дотримання норм Кодексу доброчесності є обов'язковим для усіх учасників академічної спільноти як на території коледжу, так і поза ним. Кодекс визначає наступні терміни та положення: академічна культура, академічна свобода, викладацька діяльність, наукова етика і т. д.

Кодекс визначає і принципи, якими мають керуватись усі учасники освітнього процесу ВСП «ХТЕФК ДТЕУ», а саме: принцип законності, принцип чесності та порядності, принцип справедливості, принцип взаємної довіри та взаємодопомоги, принцип поваги, принцип відповідальності, принцип компетентності й професіоналізму та принцип прозорості.

Для виконання норм Кодексу академічної доброчесності, Етичного кодексу ученого України, Етичного кодексу здобувачів вищої освіти створюється Комісія з питань етики та академічної доброчесності.

З метою популяризації дотримання принципів академічної доброчесності та

недопущення їх порушень в освітньому процесі ВСП «ХТЕФК ДТЕУ» проводиться ряд заходів, а саме: інформування учасників освітнього процесу про необхідність дотримання норм, проведення бібліотечно-бібліографічних занять з виховання навичок інформаційно-бібліографічної культури та дотримання академічної доброчесності для першокурсників, розробка інформаційних матеріалів, щодо корпоративної культури, залучення учасників освітнього процесу до підвищення рівня академічної культури через навчання на он-лайн курсах з академічної доброчесності, проведення навчальних семінарів та тренінгів, надання консультаційних послуг і т. д.

Проводилось анкетування студентів з метою виявлення ефективності проведених та планування майбутніх заходів. Після проведення анкетування 562 студентів коледжу були отриманні наступні результати:

На питання: «Чи інформують вас педагогічні працівники про процедуру дотримання академічної доброчесності?» – стверджувально відповіли 95,4 % респондентів.

На запитання: «Чи потрібно, на Вашу думку, дотримуватись принципів академічної доброчесності?» – «так» відповіли 88,3 % опитуваних, в той час як 10,5 % – обрали відповідь «важко відповісти», та 1,2 % – відповіли «ні».

Показово, що на запитання «Наскільки прийнятним для Вас є такий прояв академічної недоброчесності, як підробка, підтасування, фальсифікація даних у навчальних роботах?» (рис.1) 45,2 % респондентів відповіли, що для них це взагалі неприйнятно, проте 20,3 % вважають її прийнятною.

Досить значна частина студентів (27,6 %) вважає цілком прийнятним списати на екзамені чи заліку зі шпаргалок та смартфонів (рис.2).

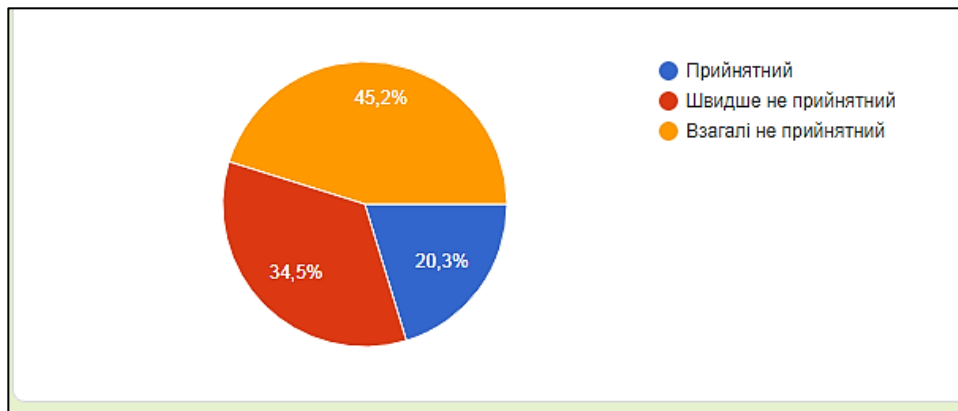

Рис. 1. Наскільки прийнятним для Вас є такий прояв академічної недоброчесності, як підробка, підтасування, фальсифікація даних у навчальних роботах?

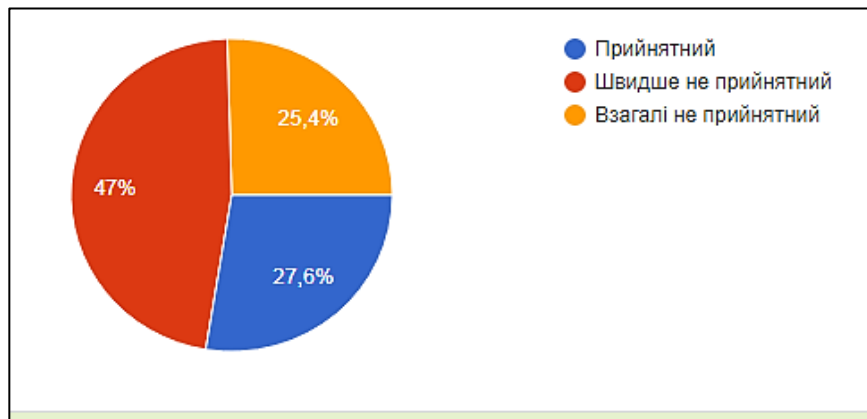

Рис. 2. Наскільки прийнятним для Вас є такий прояв академічної недоброчесності, як списування зі шпаргалок, смартфонів на іспитах/заліках?

Велика частина студентів (37,9 %) на питання: «Чи відомо Вам про використання у коледжі програмного забезпечення для автоматичного виявлення плагіату у студентських роботах?» (рис.3) відповіли «ні», проте більшість ознайомлені із існуванням та застосуванням відповідних програм.

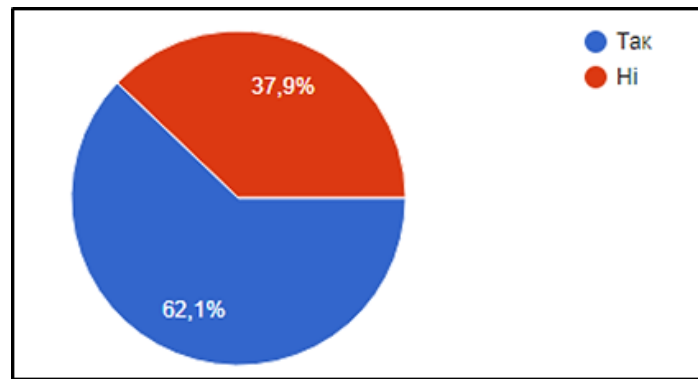

Рис. 3. Чи відомо Вам про використання у коледжі програмного забезпечення для автоматичного виявлення плагіату у студентських роботах?

Запитання «Чи доводилося Вам протягом періоду навчання у коледжі вдаватися до проявів академічної недоброчесності?» (рис.4) демонструє, що списували 25,3 % студентів, 22,8 % користувались шпаргалками, а гаджетами – 32 %. Проте, загальний показник – 50,5 % (284 студенти) взагалі не вдавались до академічної недоброчесності.

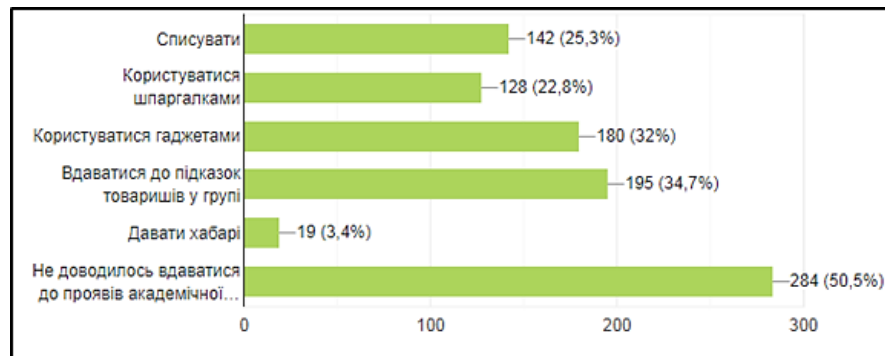

Рис. 4. Чи доводилося Вам протягом періоду навчання у коледжі вдаватися до проявів академічної недоброчесності?

Студенти закладу обізнані у санкціях, які можуть бути застосовані до них у разі порушенні принципів академічної доброчесності, а саме: повторне проходження оцінювання; повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування з ВСП «ХТЕФК ДТЕУ» (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту); позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання. Під час опитування студенти відповіли, що вони

вважають справедливими санкції у разі виявлення порушень академічної доброчесності, проте лише 24,2 % вважають справедливим не зарахувати роботу, і лише 4,4 % вважають, що прояви академічної недоброчесності заслуговують виключення з коледжу, найбільша кількість студентів 36,5% не можуть відповісти на поставлення запитання.

Отже, результати опитування демонструють, що здобувачі вищої освіти ВСП «ХТЕФК ДТЕУ» у своїй більшості застосовують принципи академічної доброчесності у своєму навчанні, є обізнаними у нормативній базі та знають, що усі наукові роботи підлягають перевірці на академічний плагіат, усвідомлюють, що у разі порушення принципів академічної доброчесності, вони можуть бути притягнені до академічної відповідальності.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 2022 Russian invasion of Ukraine.
URL: <https://web.archive.org/web/20210214235416/https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page#Text> (дата звернення: 27.11.2022).
2. Why Do Students Plagiarize: Accidental and Deliberate Reasons.
URL: <https://fixgerald.com/blog/why-do-students-plagiarize> (дата звернення: 27.11.2022).
3. Академічна доброчесність - ВСП "ХТЕФК КНТЕУ".
URL: http://htek.km.ua/akadem_dobrochesnist (дата звернення: 28.11.2022).

Горбачук В. М.,
*д-р фіз.-мат. наук, професор кафедри математичної фізики та
диференціальних рівнянь,
Національний технічний університет України
"Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"*

ЗНАЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬО-НАУКОВОМУ ПРОСТОРИ

В умовах глобалізаційних процесів сучасного суспільства проблема академічної доброчесності набуває дедалі більшого значення. Стрімкий розвиток технологій та вільний доступ до продуктів інтелектуальної власності полегшують процес використання та поширення інформації, але разом з цим набувають усе більших обертів процеси запозичення, привласнення і використання чужих ідей та думок [1, с. 170]. Щоб запобігти появі плагіату у наукових роботах необхідно починати виховну роботу ще з перших курсів навчання на бакалавраті. Оскільки спокуса списати роботу чи знайти матеріал в інтернеті є високою. Звичайно необхідно приучати студентів не забувати писати посилання на запозичений матеріал. Така робота з студентами дасть можливість у подальшому дотримуватись доброчесності при написанні курсових та магістерських робіт. Хотів би зазначити, що приклади не доброчесності проявляють зазвичай серед високопосадовців, у тому числі міністерства освіти, що не є стимулом до чесної роботи для студентів та молодих вчених.

У ліцензійних умовах провадження освітньої діяльності [2] кажуть, що за останні 5 років викладач має опублікувати не менше 5 наукових робіт у фахових а також у Scopus журналах, враховуючи що викладач займається паралельно викладацькою роботою, ця вимога ставить викладачів у доволі скрутне становище, що спонукає займатись публікацією великої кількості робіт, а не забезпечувати їх якість. Це особливо актуально для учених в області точних

наук: математика, фізика, хімія.

В історії математики відомі теореми і формули названі на честь двох і більше вчених [5], які жили і працювали в одному, а іноді у різних століттях. Кожен з них отримав однакові результати, відповідно формули чи теореми отримували подвійну назву: теорема Остроградського – Гаусса, Формула Ньютона — Ляйбніца. Багато відомих результатів у науці писались одними вченими, продовження писали інші вчені, а узагальнювали ще одні вчені – всі вони працювали над однією тематикою у різний час [6].

Зараз у багатьох університетах приймаються кодекси честі для викладачів [3]. Кодекс честі на сьогоднішній час повинен бути стримуючим фактором у роботі викладача щодо доброчесності. Перевірка на плагіат за допомогою програми «Unicheck» [4] є доволі суб'єктивною.

У точних науках відсутні синоніми до багатьох слів, а саме: теорема, означення, формула, лема, грецькі та готичні букви, доведення які завжди присутні в математичних роботах, без яких не пишеться жодна робота з математики. Перевіряючи роботу на плагіат на зазначеній програмі завжди буде присутній плагіат.

Вважаю, що такі перевірки мають робити спеціалісти у цій області, які можуть оцінити чи результати є новими на момент перевірки, або підтвердити що вони були опубліковані раніше.

Тому проблема об'єктивності буде і далі залишатись актуальною. На мій погляд вона буде полягати у об'єктивному рецензуванні роботи, перш ніж вона буде опублікована у журналі.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.

2. Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-п#Text>.

3. Кодекс честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». URL: <https://kpi.ua/code>.

4. Unicheck. URL: <https://unicheck.com/uk-ua>.

5. Теорема Остроградського-Гаусса.

URL: https://dl.nure.ua/pluginfile.php/476/mod_resource/content/2/content/content5.html.

6. Формула Гауса-Бонне.

URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%BE%D1%80%D0%BC%D1%83%D0%BB%D0%B0_%D0%93%D0%B0%D1%83%D1%81%D0%B0_%E2%80%94%D0%91%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D0%B5#%D0%A2%D1%80%D0%B8_%D0%B5%D1%82%D0%B0%D0%BF%D0%B8_%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D1%82%D0%B5%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BC%D0%B8_%D0%93%D0%B0%D1%83%D1%81%D0%B0-%D0%91%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D0%B5.

Гуцул О. В.,
канд. фіз.-мат. наук,
доцент кафедри біологічної фізики та медичної інформатики,
Буковинський державний медичний університет

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ТА ЗМІШАНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Сучасні умови війни в Україні та карантинні обмеження диктують свої правила для людства, зокрема також для усіх учасників навчального процесу. І власне питання академічної доброчесності наразі стоїть особливо гостро в контексті якості освіти за умови дистанційної або змішаної форми навчання, що є предметом вивчення багатьох авторів [1-5]. В умовах онлайн освіти важливим фактором є забезпечення рівності, довіри та прозорості оцінювання для усіх суб'єктів, які здобувають вищу освіту у вищому учбову закладі.

Педагогічні працівники зіштовхнулися з новими викликами при переході на дистанційну або змішану форму навчання. Контроль та оцінювання здобувачів освіти на усіх етапах виконаних практичних, самостійних та індивідуальних завдань студентами з дотримання принципів академічної доброчесності - одна із проблем, яка виникла у викладачів в умовах дистанційної форми навчання. Чи взагалі можливо контролювати процес доброчесності студентів на етапі виконання індивідуальних практичних завдань, та під час здачі підсумкового контролю? Це одне з ряду питань, які постали перед педагогічними працівниками в умовах забезпечення педагогічного процесу в умовах онлайн навчання.

Беззаперечно, що академічна доброчесність [6-7] – є основний принцип фундаментальних цінностей та особистісного і професійного розвитку не лише викладача, але й студента. В умовах дистанційного та змішаного навчання особливо гострого значення набуває сумлінне ставлення студентів до самостійного виконання практичних завдань поточного і підсумкового контролю та дотримання принципів академічної доброчесності. Важливим елементом для розуміння важливості даного

питання необхідне інформування студентів на всіх початкових етапах навчання у вузі, формування понять та принципів академічної доброчесності ще на початку навчання, з першого курсу, в ідеалі зі шкільної лави, адже основні фундаментальні принципи та норми поведінки закладаються саме там. Необхідне усвідомлення здобувачами освіти важливості дотримання вимог академічної доброчесності, саме як основного елементу набуття знань, умінь та практичних навичок для обраної ними майбутньої професійної діяльності. З цією метою куратори Буковинського державного медичного університету проводять роз'яснювальні бесіди зі студентами, саме щодо необхідності дотримання вимог академічної доброчесності в умовах сучасних викликів, які постали перед усіма учасниками навчального процесу, в умовах війни та карантинних заходів.

Основною проблемою з дотримання важливих принципів академічної доброчесності загалом є те, що студент загалом не вбачає гострої необхідності дотримуватись їх. Несамостійне виконання завдання це є порушенням закону про академічну доброчесність [8]. До найрозповсюдженіших форм несамостійного виконання індивідуальних завдань студентами – списування можна також додати отримання допомоги з інтернет простору, а також виконання практичних завдань другою особою. Списування одна з найпоширеніших форм порушення академічної доброчесності серед здобувачів освіти, в умовах різних форм навчання, тому актуальним завданням є запобігання та недопущення цього процесу. Основним напрямком у вирішенні даної проблеми є мотивація студента на обрання чесного шляху при виконанні завдань та розуміння, що це і є запорукою успішного вивчення та засвоєння матеріалу. Запорукою успішного формування у студентів культури академічної доброчесності є усвідомлення ними, що критерієм успішного навчання є не оцінка, а набуті ними знання та практичні навички для їх майбутньої професійної діяльності, про що потрібно наголошувати їм під час усього навчального процесу. Для покращення якості навчання та для підготовки високо ефективного та конкурентоспроможного фахівця, зокрема у галузі охорони здоров'я, є саме

прищеплення культури та основних принципів академічної доброчесності усім учасникам навчального процесу. Необхідно також проводити різноманітні заходи у вузах для недопущення, а також попередження порушень основ академічної доброчесності студентами, але основою має бути розвиток індивідуального, творчого підходу студентів до виконання ними самостійних та підсумкових завдань. Вирішенням також можуть бути різноманітні завдання, під час виконання яких студенти могли реалізувати свої креативних ідеї та інноваційні підходи у вирішенні тієї чи іншої практичної задачі. Також при формуванні завдань для контролю успішності студентів необхідно враховувати час виконання того чи іншого завдання, брак часу на виконання може бути також причиною порушення студентом засад академічної доброчесності, тому необхідно враховувати складність завдань та уникати завдань з коротким інтервалом часу на їх виконання. Також згідно рекомендацій уникати недоцільних завдань, які потребують на виконання не виправданих зусиль та трати часу, такі як, підготовка рефератів, конспектувати підручник або інші джерела, для того щоб не зводити дистанційне навчання на самостійне вивчення тексту підручника, а також уникати надмірної кількості завдань. Крім помірною навантаження студентів суттєвим є також використання індивідуального підходу при формуванні практичних завдань, розробка завдань, виконання яких потребує оригінального та творчого підходу виконавця мають бути пріоритетним завданням для кожного викладача.

У свою чергу, засоби контролю мають бути більш дієвими, звісно це вимагає додаткового навантаження на педпрацівників з пошуку дієвих інструментів технічного та методичного напрямку. На кафедрі біологічної фізики та медичної інформатики Буковинського державного медичного університету викладачі успішно використовують наявні інструменти у поєднанні платформ для дистанційного навчання Google Meet та систему Moodle, в яких передбачено технічний супровід для забезпечення проведення поточного та підсумкового контролю знань студентів. Усі навчальні та інформаційно-довідкові матеріали для дисциплін, які викладаються на

кафедри розміщені на платформі Moodle.

Тільки у гармонійному поєднанні дотримання справедливості, чесності, відповідальності та при взаємній довірі та повазі, усіх учасників навчального процесу можна досягти успішної реалізації усіх основних принципів академічної доброчесності, що набуває особливої актуальності під час складних подій та сучасних викликів, які стоять перед людством.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Наливайко О., Калістова О., Поляков Д. Дотримання академічної доброчесності навчальних досягнень здобувачів освіти в процесі дистанційного навчання / Освітологічний дискурс, 2020, № 4 (31), с.143-162.

2. Засекіна Л. В. Академічна доброчесність, якість освіти та якість життя студентів в умовах дистанційного навчання під час COVID-19. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія»: науковий журнал. Ост-рог: Вид-во НаУОА, січень 2021. № 12. С. 41–45.

3. Traxler, J. (2018). Distance Learning – Predictions and Possibilities. *Educ. Sci.*, 8, 35, DOI: <https://doi.org/10.3390/educsci8010035> (eng).

4. Tomáš Foltýnek et al. *How to Prevent Plagiarism in Student Work*. Prague 2020. 34 p.

5. Holden O.L., Norris M.E. & Kuhlmeier V.A. (2021). Academic Integrity in Online Assessment: A Research Review. *Front. Educ.* 6:639814. doi: 10.3389/feduc.2021.639814.

6. Рекомендації для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності. / Нац. агентство із забезпечення якості вищої освіти. URL: <https://cutt.ly/iZsrUsh>. (дата звернення 27.07.2022).

7. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / за заг. ред. Т.В. Фінікова, А.Є. Артюхова – К.; Таксон, 2016. – 234 с.

8. Додаток 3 до протоколу від 30.08.2022 №13(18) Закон України Про академічну доброчесність.

*Гуцук І. В.,
д-р. мед. наук, доцент, завідувач кафедри
громадського здоров'я та фізичного виховання,
Національний університет «Острозька академія»*

ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ «ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ»

Світове освітянське середовище в останнє десятиліття приділяє значну увагу дотриманню основних фундаментальних етичних принципів та цінностей щодо чесності, довіри, справедливості, поваги, відповідальності та мужності [1]. Дані принципи повинні дотримуватись у відповідності до правил, визначених відповідними нормативно-правовими актами, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності, виконання покладених на них обов'язків з метою забезпечення довіри до результатів навчання, наукових (творчих) досягнень, а також адміністрування освітнім процесом.

Національний університет «Острозька академія» (далі- Університет) — наступник першого закладу вищої освіти східнослов'янських народів — Острозької слов'яно-греко-латинської академії, заснованої у 1576 році, князем-воїном та просвітителем Василем-Костянтином Острозьким. На сьогодні, Університет має стратегічне гасло «Традиція, що творить майбутнє» та продовжує втілювати в життя як загальнолюдські, так і спеціальні освітянські цінності до яких, в першу чергу, відноситься академічна доброчесність (далі-АД) [2].

Розуміючи важливість та актуальність питання щодо утвердження принципів і правил АД учасники освітнього середовища Університету: здобувачі вищої освіти (студенти, аспіранти, докторанти), науково-педагогічні працівники, адміністрація та співробітники прийняли участь в розробці «Кодексу академічної доброчесності

Національного університету «Острозька академія»» (далі – Кодекс), який був схвалений на загальній Академічній конференції у грудні 2020 року.

Кодекс був затверджений наказом ректора №138 від 21.12.2020 року. Він встановлює загальні засади, цінності, принципи та норми АД, а також правила поведінки учасників освітнього процесу та співробітників Університету, якими вони повинні керуватися під час навчання, викладання, провадження наукової (творчої) діяльності, виконання покладених на них завдань та обов'язків. Також визначає політику і процедури забезпечення дотримання АД, засади внутрішніх антидискримінаційних політик в Університеті та види відповідальності за порушення АД [3].

Метою Кодексу є:

- формування розуміння та поваги до людської гідності, принципів прав людини та недискримінації в освітньому середовищі;
- формування академічних цінностей та високої академічної культури в учасників освітнього процесу Університету;
- виховання інтелектуальної та культурної еліти України, формування громадянської позиції учасників освітнього процесу, їхньої особистості в цьому дусі;
- забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти в Університеті;
- посилення діалогу між усіма учасниками освітнього процесу під час ухвалення рішень;
- формування високого рівня наукових та/або творчих, професійних і загальних компетентностей здобувачів освіти (студентів, аспірантів, докторантів, слухачів);
- утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності та відповідальності;
- виховання всіх учасників освітнього процесу відповідальними, професійними, здатними до свідомого спрямування своєї діяльності;

- забезпечення необхідних умов для реалізації здібностей і талантів здобувачів вищої освіти;
- підвищення позитивного іміджу та ділової репутації Університету у вітчизняному та міжнародному освітньому просторі [3].

Кодекс містить преамбулу та 7 розділів:

- «Розділ I. Загальні положення.» в якому висвітлені загальні підходи, мета та основні дефініції;
- «Розділ II. Загальні засади академічної доброчесності.» в якому визначені засади АД в Університеті: повага до людської гідності, прав людини, недискримінації та рівності учасників освітнього процесу; чесність; законність; відповідальність; компетентність та професіоналізм; справедливість; довіра; прозорість та інформаційна відкритість; повага; партнерство. Вказано, що є неприйнятним та відноситься до порушення АД: ставлення, яке принижує людську гідність або дискримінує будь-якого учасника освітнього процесу чи в інший спосіб посягає на права людини; академічний плагіат; самоплагіат; фабрикація; фальсифікація; списування; обман; академічне шахрайство; хабарництво; несанкціонована співпраця; необ'єктивне оцінювання; надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги; вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника (далі-НПП).
- «Розділ III. Правила та норми академічної доброчесності, етичні поведінки здобувачів освіти та НПП.» в якому вказується, що є гідним, а що є неприйнятним для всіх учасників освітнього процесу. Вказано на моральні норми, правила етичної поведінки та принципи АД як для здобувачів, так і для НПП Університету. Виділено вимоги щодо дотримання етичних норм у науковій діяльності усіма учасниками освітнього процесу.
- «Розділ IV. Політика академічної доброчесності Університету» в якому акцентується увага на тому, що дотримання загальних засад АД, моральних правил

та етичних норм учасниками освітнього процесу є складником внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти Університету. В даному розділі визначаються основні заходи та інструменти, які сприяють забезпеченню АД, а також міри та види відповідальності здобувачів і НПП за порушення АД.

– «Розділ V. Органи з питань академічної доброчесності.» в якому вказується, що питання АД є складником діяльності комісії з питань якості освіти (далі – Комісія), діяльність якої визначена «Положенням про забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти в Університеті».

– «Розділ VI. Процедура розгляду порушення академічної доброчесності.» в якому вказано, що будь-який учасник освітнього процесу, який став свідком або має обґрунтовану підставу вважати, що стався факт порушення, визначеного в цьому Кодексі, має право подати офіційну заяву про порушення АД. Процедура ухвалення рішень однакова в разі виявлення проявів академічної недоброчесності як із боку здобувачів, так і НПП. Процедура розгляду передбачає 4 етапи: повідомлення особи про подання заяви; проведення розслідування; завершення розслідування та підготовка висновку; розгляд питання порушення академічної доброчесності на засіданні Комісії.

– «Розділ VII. Прикінцеві положення.» в якому вказані питання щодо процедури затвердження та внесення змін до Кодексу.

Питання про дотримання засад АД, моральних правил та етичних норм не менше 1 разу в рік розглядають на засіданнях вченої ради Університету, рад факультетів/інституту, Братства спудеїв, студентських рад факультетів та на засіданнях кафедр.

Наразі Університет з метою об'єднання професійної спільноти освітян для обміну досвідом та співпраці задля інституціоналізації принципів АД в системі середньої та вищої освіти України, разом із іншими ЗВО працює в проєкті **«Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти» (Academic Integrity and**

Quality Initiative – Academic IQ), що реалізується Американськими Радами з міжнародної освіти за сприяння Посольства США в Україні (Відділу преси, освіти та культури), Міністерства освіти і науки України та Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти [4].

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Fundamental Values. URL: <https://academicintegrity.org/about/values>.
2. Історія та сучасність університету. Острозька академія. URL: <https://www.oa.edu.ua/ua/info/history>.
3. Кодекс академічної доброчесності Національного університету «Острозька академія». URL: https://www.oa.edu.ua/publik_information/CODEX.pdf.
4. Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти. URL: <https://academiq.org.ua/pro-proekt/about-us/>.

Книш О. Б.,
д-р. техн. наук, доцент, професор кафедри комп'ютеризованих комплексів поліграфічного і пакувального виробництва, Українська академія друкарства

АКАДЕМІЧНА НЕДОБРОЧЕСНІСТЬ – ПОШУК ПРИЧИН, А НЕ БОРОТЬБА З НАСЛІДКАМИ

Питання забезпечення академічної доброчесності (АД) є надзвичайно актуальним у сучасному освітньому процесі. Воно стосується усіх його учасників: здобувачів вищої освіти, керівників органів освіти та освітніх закладів, науково-педагогічного персоналу (НПП) тощо. Академічна доброчесність одночасно із професійністю науково-педагогічного персоналу є головними складовими забезпечення якісної вищої освіти.

Сучасний термін академічна доброчесність є, на мою думку, спадкоємцем у дещо розширеному розумінні давно уживаного терміну порядність, хоча Кодекс академічної доброчесності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти виокремлює термін порядність як окремий принцип та фундаментальну цінність академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин [1, с. 2].

Стаття 42 Закону України «Про освіту» [2] чітко визначає термін академічної доброчесності та регламентує означення порушень АД зі сторони НПП та здобувачів вищої освіти. Однак важливим, на мою думку, є встановлення причин виникнення явища академічної недоброчесності (АНД). За аналогією із медициною, щоб подолати хворобу необхідно встановити її причини. Встановивши причини АНД і подолавши їх, забезпечення академічної доброчесності втратить актуальність, а принципи АД сприйматимуться як належне.

Серед причин АНД виокремимо дві: моральну і фінансову та розглянемо їх стосовно учасників освітнього процесу: здобувачів вищої освіти та НПП.

Моральна складова АНД. Кодекс академічної доброчесності НАЗЯВО трактує термін обман як дію, що матиме наслідки вчинення порушення академічної доброчесності [1, с. 3]. Але в даному випадку обман – це наслідок багатьох факторів, що спонукали учасника освітнього процесу до нього. Очевидно, що причини обману сформовані у людини ще до набуття нею статусу учасника освітнього процесу. Мова про виховання з дитинства. Якщо учасник освітнього процесу з дитинства перетинається з обманом (свідомим чи ні) у сім'ї, дитячому садку, школі, ЗВО, суспільстві, то у нього формується розуміння того, що обман є звичним і прийнятним явищем. По мірі зростання і розширення кола отримуваної інформації, зокрема із телебачення, Інтернету і т. д., усвідомлення явища обману, як норми, закріплюється ще більше. Чого лише вартує наповнення сучасного інформаційного простору терміном «фейк» (українською – брехня).

Таким чином, однією із причин АНД є обман як явище, що супроводжує людину в побутовому, інформаційному, суспільному просторі ще до набуття нею статусу учасника освітнього процесу.

Фінансова складова АНД. Якщо моральна складова АНД притаманна усім учасникам освітнього процесу, то фінансова швидше НПП. Недостатнє фінансування освіти і науки породжує спокусу НПП до академічної недоброчесності. При середньомісячній заробітній платі орієнтовно еквівалентній 400 у. о. викладач повинен проводити науково-методичну (проведення аудиторних занять, керівництво бакалаврськими та магістерськими кваліфікаційними роботами, оновлення та написання нових навчально-методичних матеріалів, участь у розробленні ліцензійних освітніх програм, розроблення та щорічне оновлення освітніх програм трьох рівнів вищої освіти і т. ін.) та наукові роботи. Проведення наукових досліджень з подальшою їхньою публікацією (часто платною) у наукових журналах відповідного

рівня потребує не лише фізичного часу, а й фінансових вкладень. Це ж стосується і участі у конференціях різного рівня. Отримання бюджетного фінансування науково-дослідних робіт майже нереальне, особливо у невеликих ЗВО. Щодо міжнародних грантів, то їх здобуття не завжди реалістичне в силу певних об'єктивних причин викликаних специфікою наукових досліджень у вузькопрофільних ЗВО.

Таким чином, у зв'язку із недостатнім фінансуванням освітнього та наукового процесів НПП не завжди добросовісно виконує свої обов'язки. Це проявляється у випадках академічного плагіату та самоплагіату, обману, академічного хабарництва та ін.

На виконання статті 16 Закону України «Про вищу освіту» [3] для забезпечення якості вищої освіти та дотримання академічної добросовісності в Українській академії друкарства розроблено низку документів, що розміщені на офіційному сайті <https://www.uad.lviv.ua/uploads/pologenyu>. Для виявлення та запобігання академічному плагіату в УАД впроваджено систему антиплагіату Unicheck, яка дозволяє перевіряти унікальність наукових робіт на основі аналізу інтернет-джерел та внутрішньої бази даних навчального закладу. Однак слід зазначити, що у випадку перевірки на плагіат бакалаврських та магістерських робіт здобувачів вищої освіти спеціальностей 131 «Прикладна механіка» та 133 «Галузеве машинобудування» застосування системи Unicheck є неефективним. Це пояснюється особливістю цих робіт, а саме – наявності значної частини розрахунково-конструкторської складової, яка становить 75–80 % загального обсягу роботи. Оцінити таку роботу автоматизованими програмами (системами) на наявність плагіату не можливо.

Таким чином, за результатами досліджень викладених у науковому есе можна зробити висновки:

1) для забезпечення в освітньому просторі АД необхідно чітко встановити причини її порушень;

2) серед основних причин АНД автором виокремлено дві основні: обман, що оточує учасників освітнього процесу у суспільному, інформаційному та побутовому просторі; недостатнє фінансування освіти та науки, що спонукає НПП до академічної недоброчесності.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кодекс академічної доброчесності Національного агентства.
URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2021/03/%D0%9A%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81-%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%BE%D1%97-%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96..pdf>.
2. Про освіту : Закон України від 27 жовтня 2022 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 27.11.2022).
3. Про вищу освіту : Закон України від 27 жовтня 2022 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/1556-18> (дата звернення: 27.11.2022).

Кобиляк С. С.,
канд. мед. наук,
асистент кафедри ортопедичної стоматології,
Дніпропетровський державний медичний університет

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ – ВЕКТОР ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЧЕСНОСТІ У ВИЩІЙ ОСВІТІ

Питання академічної доброчесності на сьогодні являється важливим не тільки для здобувачів вищої освіти, але й для викладачів. Саме це спонукало мене взяти участь у науковому семінарі, щоб поділитися своїми думками та досвідом із колегами, перейняти їх особисті знання. І в решті решт, творчо висловити свою думку в рекомендованому організаторами жанрі «есе», поділившись особистим досвідом додержання академічної доброчесності.

Відразу хочу зізнатися, що зустрівся із проблемою академічної недоброчесності у вигляді плагіату вже на початку своєї наукової та педагогічної кар'єри. Запозичення виглядали по різному: від буденних практичних занять зі студентами, де кожного разу вони намагалися видати інформацію «з інтернету» за свої власні доробки, навіть не усвідомлюючи порушення не тільки морального права, а й законодавства України, до «самоплагіатів» деяких вчених, які свідомо, раз за разом, друкували одну й ту саму, дещо змінену, статтю.

В той самий час, важко переоцінити значення поняття академічної доброчесності («academic integrity») для ефективної діяльності всієї науково-освітянської спільноти. В основі цього поняття, вже класичного на сьогодні, лежить сполучення наступних фундаментальних чеснот: чесності, довіри, справедливості, поваги та відповідальності, доповнене пізніше, в 2013 році, новою, шостою – мужністю. Слід також зауважити, що до сучасного розуміння цього поняття, яке сформульоване в документі Центру академічної доброчесності (The Center for Academic Integrity) у 1999 році, який представляє собою Консорціум більше ніж з 200

американських коледжів, університетів, громадських організацій, академічна спільнота прийшла поступово [1, с.11].

В сучасному освітньому та науковому середовищі імплементація принципів академічної доброчесності являється основним вектором для кожного його учасника. В силу сьогоднішніх реалій, хто як не члени науково-освітянської спільноти, одного із впливових прошарків інтелігенції, повинні формувати, підтримувати та розповсюджувати такі поняття як:

- етична поведінка при дослідженнях;
- рівність, справедливість та відсутність дискримінації;
- підзвітність, прозорість і незалежність;
- критичний аналіз та повага до аргументованих думок;
- відповідальність за використання активів, ресурсів і навколишнього середовища;
- вільне та відкрите поширення знань та інформації;
- солідарність за чесне поводження з міжнародними партнерами [1, с.16-17]

та протистояння впливу нав'язаних часом правил недоброчесності, які кожного разу «як за замовчуванням» спонукають нас забувати про повагу до себе та всього наукового світу з метою отримати, насправді, уявну академічну перевагу.

На мій погляд, для розуміння та прийняття того, для чого потрібна етика та чесність кожному з нас, потрібно навчитись цінувати свій особистий ресурс, знання та час. Звідси, найвищий ступінь прояву академічної доброчесності – вміння визнавати не тільки свої досягнення, але й здобутки своїх попередників [2, с.185]. Коли я працював над своєю дисертаційною роботою я завжди посилався на роботи інших науковців. Натепер існує практика цитування, коли кількість посилань на роботи є показником значущості вченого на сучасному етапі розвитку науки. Особливо приємно, коли зараз вже мої розробки цитують інші науковці. «Визнання» твоїх ідей свідчить про їх правильність, а застосування отриманих мною результатів набуває іншого статусу, насамперед, набуває подальшого розвитку.

В роботі зі студентами наголошую на тому, що потрібно забути про старе радянське правило: «Я роблю вигляд, що навчаю вас, а ви – що слухаєте мене», адже це велика проблема «лінивого» двадцять першого століття. Розповідаю та пояснюю майбутнім колегам про важливість та принциповість дотримання наукової етики вищої школи та особистої оригінальності. Важливо вислухати іншого не для того, щоб запозичити його ідеї, а, насамперед, з метою власного розуміння, може, навіть не такого досконалого, але, безсумнівно, набагато кориснішого для формування особистості, зокрема в професійній сфері.

В завершення свого есе, хотілось би наголосити про важливість підтримки науковою спільнотою загальноприйнятого вектору чесності та добропорядності одне до одного. Відносись до іншого також порядно, як хотів би, щоб відносились до тебе. Ця загальнолюдська істина актуальна і для наукового світу. Лише наше спільне усвідомлення про порядність та спільна безперервна робота і рух в цьому напрямку можуть привести до бажаного результату. Кажуть, що «земля тримається на трьох китах». Тому кожен особисто має підтримати філософію академічної доброчесності, бо саме вона являється одним із «китів» науково-педагогічної діяльності.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики»; За заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Арттюхова. К.; Таксон, 2016. 234 с.

2. Академічна доброчесність: виклики сучасності : збірник наукових есе учасників дистанційного етапу наукового стажування для освітян / Польсько-українська фундація «Інститут міжнародної академічної та наукової співпраці», Духовна академія університету кардинала Стефана Вишинського, Фундація ADD. Варшава, 2020. 209 с.

Костюк Н. П.,
канд. юрид. наук, доцент кафедри права,
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ВІННИЦЬКОМУ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ ІНСТИТУТІ ДТЕУ

Академічна доброчесність сьогодні виокремлюється як один з обов'язкових елементів забезпечення якості вищої освіти. Принципи академічної доброчесності у Вінницькому торговельно-економічному інституті визначаються Положенням про дотримання академічної доброчесності педагогічними та науково-педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти, затвердженим Постановою вченої ради від 07.02.2022 року. Положення відповідає чинному законодавству України: Законам України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», Постановам Кабінету Міністрів України, Етичному кодексу ученого України, затвердженого Загальними зборами Національної академії наук України, Статуту Державного торговельно-економічного університету, Етичному кодексу здобувачів вищої освіти ВТЕІ ДТЕУ та іншим нормативно-правовим актам.

В першому розділі Положення визначається поняття і принципи академічної доброчесності. Поняття академічної доброчесності визначено, враховуючи ст. 42 Закону України «Про освіту» та ст.1 Закону України «Про вищу освіту» [1], [2]. Під академічною доброчесністю розуміється сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання, та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових(творчих) досягнень [1, 2, 3]. Зазначено, що для забезпечення академічної доброчесності слід дотримуватися наступних принципів: верховенства права, демократизму, законності,

соціальної справедливості, пріоритетності прав і свобод людини і громадянина, рівноправності, гарантування прав і свобод, науковості, професіоналізму і компетентності, партнерства і взаємодопомоги, поваги і взаємної довіри, відкритості і прозорості, відповідальності за порушення академічної доброчесності [3].

Другий розділ визначає умови дотримання академічної доброчесності педагогічними та науково-педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти. Педагогічні та науково-педагогічні працівники у своїй діяльності зобов'язані об'єктивно оцінювати результати навчання, дотримуватись норм законодавства про авторське право та суміжні права, у разі використання ідей та розробок інших людей, здійснювати посилання на джерела інформації, а також надавати достовірну інформацію про методики і результати досліджень. Здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватись норм законодавства про авторське право та суміжні права, надавати достовірну інформацію про результати власної навчальної(наукової, творчої) діяльності, здійснювати посилання на джерела інформації, у разі використання відомостей, ідей, тверджень, самостійно виконувати навчальні завдання [3].

В третьому розділі акцентується увага на видах порушень академічної доброчесності: академічний плагіат (копіювання чужої наукової роботи або декількох робіт, рерайт, самоплагіат, створення суміші власної роботи та запозиченого тексту без належного цитування джерел); академічне шахрайство (посилання на джерела, які не використовувались в роботі, проходження процедур контролю знань підставними особами, списування, повторне використання раніше виконаної іншою особою роботи, використання під час контрольних заходів заборонених допоміжних матеріалів або технічних засобів); фабрикація; фальсифікація; обман; хабарництво; необ'єктивне оцінювання; піратство у сфері авторського права і (або) суміжних прав; вчинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права і (або) суміжних прав; приватний інтерес [3].

У Вінницькому торговельно-економічному інституті ДТЕУ на базі

дистанційного навчання створено репозитарій наукових та навчально-методичних праць, дисертаційних, кваліфікаційних, курсових робіт. Це спрощує процедуру перевірки на плагіат. При перевірці кваліфікаційних робіт наявність запозичень рекомендується використовувати програму UNICHECK. У разі непогодження з результатами перевірки автор має право їх оскаржити впродовж трьох днів шляхом подання апеляції на ім'я директора. За наказом директора створюється апеляційна комісія, яка у триденний термін має розглянути апеляцію, про що приймається протокол. До складу комісії входять провідні науковці, голова первинної профспілкової організації, якщо плагіат виявлено у роботі здобувача вищої освіти, тоді мають бути присутні представники органів студентського самоврядування. Щороку в інституті проводяться семінари, вебінари, Workshop «Академічна доброчесність», де здобувачам вищої освіти пояснюють, як дотримання доброчесності впливає на якість освіти, про важливість дотримання академічної доброчесності як науково-педагогічними працівниками, так і здобувачами вищої освіти, про необхідність формування культури дотримання академічної доброчесності у Вінницькому торговельно-економічному інституті ДТЕУ. Акцентується увага на тому, що питання доброчесності вирізняються актуальністю в ході підготовки до екзаменаційної сесії, участі в студентських наукових конференціях, написанні курсових робіт. Мета таких заходів – сформуванню у здобувачів вищої освіти мотивацію неухильного дотримання доброчесності задля забезпечення ефективності навчальної та наукової роботи, розвинути навички якісного академічного письма та підвищити якість освіти.

В розділі п'ятому Положення передбачено відповідальність за порушення академічної доброчесності. Окремо зазначаються види відповідальності педагогічних та науково-педагогічних працівників, а саме: оголошення догани, позбавлення права брати участь у роботі визначених Законом України «Про освіту» органів чи займати визначені законом посади, відмова у рекомендації щодо присвоєння вченого звання. Також Положення визначає види відповідальності здобувачів вищої освіти за

порушення академічної доброчесності: повторне проходження оцінювання, повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми, позбавлення академічної стипендії, відрахування з інституту [3]. Положення є діючим і на практиці є випадки притягнення до відповідальності за порушення академічної доброчесності, так у 2020-2021 навчальному році було відраховано з інституту здобувачку вищої освіти, яка використала кваліфікаційну роботу одногрупниці і це було виявлено при перевірці на плагіат. З метою популяризації принципів етики та академічної доброчесності серед інститутської спільноти у ВТЕІ ДТЕУ створено комісію з питань етики та академічної доброчесності. Комісія є незалежним органом, в своїй роботі керується чинним законодавством і має право розглядати заяви про порушення академічної доброчесності.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017р. № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України, 2017 № 38-39, ст.380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>(дата звернення 24.11.2022).
2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014р. № 1556-VII. Відомості Верховної Ради України, 2014 № 37-38, ст.2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 24.11.2022).
3. Положення про дотримання академічної доброчесності педагогічними і науково-педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти. Затверджено Постановою вченої ради ВТЕІ ДТЕУ від 07.02.2022. URL: <http://www.vtei.com.ua/doc/dtu/pol/35.pdf> (дата звернення 24.11.2022).

Кривчук О. А.,
*канд. мед. наук, асистент кафедри ортопедичної стоматології,
Дніпровський державний медичний університет*

ЗНАЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬО-НАУКОВОМУ ПРОСТОРИ

Поняття академічної доброчесності як і сама доброчесність формується з самого дитинства, в першу чергу це залежить від самої людини, по друге це соціум і приклад оточуючих людей, а саме: знайомих, близьких людей і осіб з якими контактуєш.

Основу академічної доброчесності складають такі поняття як чесність, повага, мужність, відповідальність, довіра та справедливість, поняттю академічної недоброчесності – підлість, недобррозичливість, жадібність, хабарництво, плагіат, недобросовісність проведення занять та ін.

Сама доброчесність закладається людині батьками, школою, коледжами та вищими навчальними закладами та в першу чергу своїм прикладом та поведінкою викладачів, Поняття норми це відносно поняття, так само і з АД, якщо особа зіштовхується з академічною недоброчесністю і на це закривають всі очі, то може виникнути відчуття, що це не дуже важлива річ, але якщо особа незважаючи на недоброчесні приклади буде все одно вести себе правильно і доброчесно - суспільство це бачитиме і поважатиме, і починати потрібно в першу чергу с себе,

Наукове сьогодення потребує імплементації принципів АД в освітнє та наукове суспільство, чим більше ми будемо акцентувати на АД увагу та вивчати принципи АД, тим чистішою буде освіта та сама наука.

Запроваджувати вивчення АД потрібно ще зі шкільної парти або хоча б з першого курсу навчання у ВУЗі або коледжу.

Академічний плагіат – це коли береш чужий матеріал і іншими словами або

термінами описується зміст статті, без зазначення авторства, не робивши при цьому дослідницької роботи, або навіть не міняючи текст. З таким плагіатом потрібно боротися,

На сьогоднішній день питання боротьби з плагіатом є дуже актуальним, так як з ним не борються з самого початку, коли наприклад студент кружковець пишучи свої перші тези, змушений друкувати неправдиві дані які йому диктує науковий недокерівник, фальсифікувати данні або займатися фабрикацією під керівництвом, Потрібно з моменту зародження наукового працівника задавати вірний вектор напрямку, не руйнувати те бажання робити правильну науку, не розпускати невинні бажання до науки молодих науковців та вчених.

В повсякденному житті ми може зіштовхнутися з такими прикладами академічної недоброчесності – це академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, хабарництво, хибне співавторство, необ'єктивне оцінювання, Один із прикладів академічної недоброчесності – це брати зі студентів матеріальні цінності, таким прикладом викладачі показують підростаючому поколінню що це норма поведінки,

Наглядний приклад академічної недоброчесності запам'ятався, коли під час навчання в коледжі, вчителька історії перед екзаменом приймала пакунок з коньяком, цукерками та банкою кави, і всі це знали від керівництва до студентів,

Також одним з прикладів є вимагання бумаги А-4 розміру або інших матеріальних цінностей за заліки, модулі. Студенти - ще не зовсім зрілі люди і таким прикладом їм показують приклад соціальної поведінки, а саме, що можна пропустити заняття, занести бумагу або гроші в конверті і все нормально, Таким викладачам потрібно робити догани, виховні бесіди та карати відповідно до законодавства і взагалі їм не місце в ВУЗах.

Огидніше за все коли хабарники починають вчити інших АД, таких людей можна охарактеризувати лише негативними одним словами. Таких прикладів можна

навести багато.

Із прикладів коли за порушення АД в нашому навчальному закладі співробітників звільняли з посади та місця роботи за фальсифікацію щорічних звітових балів. Щодо організаційних заходів – це просвітницька робота на кафедральних засіданнях, наукових та педагогічних нарадах, нагадування принципів АД, та акцент на якісному проведенні занять.

Для забезпечення імплементації принципів АД в освітньому та науковому середовищі потрібно кожного співробітника залучати до курсів по АД, проводити освітні заняття, лекції тощо. Порушенню принципів АД або використанню плагіату в академічних установах сприяє безкарність дій співробітників а також мала профілактична робота.

Академічна доброчесність стосується не лише якості освіти – вона безпосередньо впливає на те, яку молодь виховує система вищої освіти в країні, які цінності закладаються під час навчання в університеті та яким є «секрет успіху» в суспільстві [1].

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 12 с.

Кровяков С. О.,
*д-р. техн. наук, доцент, проректор з НР, професор кафедри
автомобільних доріг і аеродромів,
Одеська державна академія будівництва та архітектури*

Волчук В. М.,
*д-р. техн. наук, доцент, завідувач кафедри матеріалознавства та обробки
матеріалів,
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕВІРКИ ОРИГІНАЛЬНОСТІ ТЕКСТІВ ДИСЕРТАЦІЙНИХ РОБІТ ЗДОБУВАЧІВ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Доброчесність є обов'язковою умовою виконання дисертаційного дослідження та представлення його результатів до захисту. При цьому оригінальним має бути і саме дослідження здобувача і текст дисертаційної роботи.

Згідно діючого законодавства [1] при атестації здобувачів ступеня доктора філософії заклад вищої освіти «забезпечує створення необхідних умов для проведення разовою радою перевірки дотримання здобувачем академічної доброчесності». Одною з таких умов є перевірка тексту дисертації на наявність академічного плагіату.

Сьогодні більшість закладів вищої освіти для цієї мети використовують сучасні електронні on-line сервіси перевірки текстів на плагіат, зокрема unichesk.com і plagiat.pl. Польські компанії, що забезпечують доступ до двох названих сервісів, підтримали науковців України під час війни та надали можливість безкоштовного використання власних сервісів.

Важливо розуміти, що згідно листа Міністерства освіти і науки України від 20.05.2020 р. № 1/9-263 [2] «висновок про наявність чи відсутність академічного плагіату мають робити кваліфіковані експерти». При цьому дані експерти під час перевірки тексту дисертації мають враховувати, що згідно норм чинного

законодавства обов'язковою вимогою для здобувача є попередня публікація результатів його дослідження у профільних наукових журналах, збірках наукових конференцій тощо. Відповідно «наявність в дисертації фрагментів раніше оприлюднених наукових робіт здобувача не містить ключової характеристичної ознаки» плагіату або самоплагіату [2].

В цій ситуації постає питання, як врахувати збіг тексту дисертації з тестом робіт здобувача, щоб цей збіг не вніс помилку при підрахунку відсотка оригінальності тексту. Для цього слід в процесі перевірки тексту виключити збіги з джерелами, що фактично є вказаними у дисертації публікаціями здобувача. Наприклад, у сервісі unichesk.com для цього існує можливість після ознайомлення зі сформованим за результатом першої перевірки файлу дисертації звітом про збіг у тексті виключити окремі джерела через вкладку «Збіг». Тобто фахівець, який здійснює перевірку, має засвідчитися, що в переліку джерел, на які вказує сервіс як на ті, що мають схожий текст, є електронні варіанти публікацій здобувача. Ці джерела слід виключити з перевірки, натиснувши на відповідний рядок і застосувавши команду «виключити», після чого здійснити уточнюючу перевірку. Перерахований в результаті уточненої перевірки відсоток оригінальності тексту можна вважати більш актуальним.

Наведені вище фактори породжують нове питання: а якщо в статтях чи тезах здобувача, які було виключено з перевірки, частина тексту також була запозичена, а «ручним» вимкненням це запозичення стає непомітним? Цього не слід остерігатися, оскільки в такий ситуації сервіс знайде збіги з тим текстом першоджерел, що був використаний при написанні статей або тез. Фактично, якщо якась частина тексту дисертації збігається одночасно з кількома джерелами, то відсоток запозичення рахується виходячи з відсотку такого тексту у файлі. Тобто виключення одного з декількох джерел при наявності збігу з рештою суттєво не змінить результат перевірки. Але якщо публікації з результатами досліджень здобувача були написані з дотриманням необхідного рівня академічної доброчесності, то такі дії фахівця (виключення перевірки збігів з публікаціями здобувача) дозволять уникнути помилки при оцінці оригінальності дисертаційної роботи. При цьому ступінь оцінки відсотка

оригінальності тексту підвищиться, але головне – стане більш справедливим.

Слід додати, що для коректності оцінки оригінальності тексту дисертацій, і насамперед за гуманітарними спеціальностями, важливим також є виключення цитат з підрахунку ступеня збігу. Зрозуміло, що цитати в такому разі мають бути оформлені відповідним чином. Сучасні електронні on-line сервіси це дозволять легко зробити. Крім того, при перевірці оригінальності слід виключати зі збігів вказування на окремі елементи оформлення дисертаційної роботи, які є стандартними, наприклад більшу частину тексту титульної сторінки, літературні джерела в списку оформленої літератури, фрагменти вступної частини із використанням шаблонних фраз.

Але важливо усвідомлювати, що все викладене вище відноситься виключно до перевірки тексту дисертаційної роботи. Наявність або відсутність академічного плагіату не можна розглядати лише за аналізом текстових збігів. Плагіат «може стосуватися також некоректного запозичення фактів, гіпотез, числових даних, методик, ілюстрацій, формул, моделей, програмних кодів тощо» [2]. Тобто ступень доброчесності та оригінальності дисертаційної роботи здобувачів ступеня доктора філософії члени спеціалізованої вченої ради та інші фахівці мають оцінювати комплексно, спираючись на власний досвід у відповідній предметній галузі.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2022-p#Text> Дата звернення 18.11.2022.

2. До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності. Лист Міністерства освіти і науки України від 20.05.2020 р. № 1/9-263. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/do-pitannya-uniknennya-problem-i-pomilok-u-praktikah-zabezpechennya-akademichnoyi-dobrochesnosti> Дата звернення 18.11.2022

Мандрик О. Є.,
*канд. мед. наук, доц. кафедри внутрішньої медицини, клінічної фармакології та професійних хвороб,
Заклад вищої освіти
Буковинський державний медичний університет*

Смандич В. С.,
*канд. мед. наук, доц. кафедри внутрішньої медицини, клінічної фармакології та професійних хвороб,
Заклад вищої освіти
Буковинський державний медичний університет*

Дмитрів Р. В.,
*канд. наук з фізичного виховання та спорту,
Заклад вищої освіти
Національний університет фізичного виховання і спорту України*

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ТА НАУКОВОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день, питання про академічну доброчесність серед університетської спільноти є досить актуальним. Керівництво українських закладів вищої освіти нещодавно почало замислюватися над тим, як якісно застосувати доброчесність в освітньому просторі, перевести її в набір повсякденних дій і сталих практик. Адже, як показує досвід, реалії сьогодення не завжди сприяють доброчесному вибору, а без якісної освіти неможливо підготувати компетентного, грамотного, конкурентоспроможного на сучасному ринку праці, фахівця, професіонала своєї справи [1, с.216].

Загалом, академічна доброчесність визначається, як сукупність принципів та правил, якими повинні користуватися учасники освітнього процесу під час навчання.

Забезпечення академічної доброчесності передбачає суворе дотримання наступних принципів: поваги та взаємної довіри, науковості, професіоналізму, компетентності, відкритості і прозорості, законності, справедливості, верховенства

права, рівноправності, гарантування прав і свобод, відповідальності та інших, яких обов'язково і за будь-яких умов повинні дотримуватися усі суб'єкти освітнього процесу [2, с. 61].

Важливість застосування принципів академічної доброчесності в освітньому процесі держави, стало невід'ємною складовою, підтвердженням чого є прийняття Закону України «Про освіту» пункт 7, ст.42 від 29.12.2020 року [3]. Цей законодавчий документ передбачає перелік процедур щодо дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними, науковими працівниками та здобувачами вищої освіти, а також описує відповідальність щодо їх недотримання.

Загалом, в Україні функціонує ряд органів, які сприяють та контролюють дотримання академічної доброчесності - це відділ якості освіти, ліцензування та акредитації; групи зі змісту та якості освіти та групи сприяння академічній доброчесності (створені на кожному факультеті університету) та інші.

З метою дотримання академічної доброчесності здобувачу вищої освіти необхідно:

- самостійно виконувати завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання (з урахуванням індивідуальних запитів та можливостей для осіб, які мають особливі освітні потреби);

- надавати достовірну інформацію про результати власної навчальної, наукової або творчої діяльності, використані матеріали, методи та методики досліджень і джерела інформації.

- наводити посилання на джерела інформації, використовуючи розробки, твердження, відомості та готові ідеї;

- дотримуватися норм законодавства про авторське право та суміжні права;

Порушенням академічної доброчесності вважається:

- 1) академічний плагіат (частковий або повний);
- 2) фальсифікація результатів;
- 3) хабарництво;

- 4) самоплагіат (частковий або повний);
- 5) фабрикація;
- 6) списування;
- 7) надавання завідомо неправдивої інформації, щодо власної освітньої діяльності;
- 8) необ'єктивне оцінювання;
- 9) хибне співавторство;
- 10) надання учасникам під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та процедурами проходження такого оцінювання [4].

Дотримання принципів академічної доброчесності освітнього процесу стосується усіх учасників: студентів, викладачів та адміністративних працівників. Оскільки це виступає в якості фундаменту та в певній мірі є спрямовуючим елементом, а також одним із найбільш важливих критеріїв якості освіти.

Особливу увагу слід приділити проблемі доброчесності під час дистанційної форми навчання. У процесі змішаного та дистанційного навчання варто звернути увагу на розроблення постерів з промоцією про дотримання принципів академічної доброчесності та їх розповсюдження у соціальних мережах. Варто організувати вебінари, онлайн-консультації, масові відкриті онлайн курси з академічної доброчесності тощо. Для дотримання принципів академічної доброчесності необхідно, працюючи з інформацією, у разі використання ідей, тверджень ретельно робити посилання на наукові та літературні джерела, поважати авторське право, дотримуватися принципу достовірності у процесі інтерпретації фактів [1, с. 219].

Узагальнюючи, розуміємо, що імплементація принципів академічної доброчесності є необхідною навіть у часи складних подій та викликів, особливо у період війни, яка триває на території України. Слід зазначити, що для підвищення якості освітнього процесу, потрібно дотримуватися чітких правил та норм академічної доброчесності, послідовно запроваджуючи, розробляючи та

роз'яснюючи належним чином їх на практиці. Проблема недотримання даних принципів, повинна поступово викорінюватись з освітнього процесу. Це потребує великої кількості системних заходів, підходів та рішень, а також свідомого ставлення всіх його учасників.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Імплементация принципів академічної доброчесності у закладах вищої освіти; моногр./за ред. О. П. Цюняк / м. Івано-Франківськ / УДК 378.013::17.022.1 / URL : <http://academstudies.volyn.ua/index.php/pedagogy/article/view/322/306>.

2. Академічна доброчесність у кваліфікаційних роботах здобувачів вищої освіти; Академічна доброчесність: виклики сучасності. Збірник наукових есе учасників дистанційного етапу наукового стажування (Республіка Польща, Варшава, 2022) / за ред. Євтух Л. Г. / 174 ст.

3. Офіційний портал Верховної Ради України. Закон Про освіту [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

4. Академічна доброчесність у вищій освіті: місія неможлива. URL: <http://education-ua.org/ua/draft-regulations/1116-analitichnij-zvit-pro-kruglijstil-akademichna-dobrochesnist-u-vishchij-osvitimisiya-nemozhлива>.

*Микитенко М. В.,
Аспірантка кафедри педагогіки,
Криворізький державний педагогічний університет*

ДОТРИМАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В КРИВОРІЗЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Закон України «Про освіту» ст. 42 дає визначення академічної доброчесності - це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1].

У «Рекомендаціях для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності» [5] НАЗЯВО зазначено, що однією з ключових складових внутрішньої системи забезпечення якості освіти у ЗВО є університетська система забезпечення академічної доброчесності, яка визначає загальноприйняті світовою спільнотою стандарти здійснення освітньої та наукової діяльності здобувачами освіти та співробітниками університету й створює середовище нульової терпимості до порушень академічної доброчесності й етики академічних взаємовідносин.

Криворізький державний педагогічний університет, здійснює підготовку: вчителів, викладачів, докторів філософії. Тому питання, що таке академічна доброчесність є дуже важливим, оскільки потрібно навчати здобувачів освіти різного рівня. Не лише роз'яснювати, забороняти, а насамперед демонструвати методи виявлення академічної не доброчесності та навчання вірно робити посилання, цитування та інше. Адже випускники: вчителі та викладачі будуть працювати в різних закладах освіти, та повинні знати принципи академічної доброчесності, та навчати інших здобувачів. Університет розробив ряд внутрішніх документів, вченою радою у

2019 році затверджено:

1 «Положення про систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти у КДПУ» [4];

2 «Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в наукових працях працівників КДПУ» [2] ;

3 «Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти КДПУ» [3].

При формуванні змісту вказаних актів були враховані вимоги загальнодержавної нормативної бази щодо дотримання основних правових норм академічної правомірної поведінки. Положення розроблені для закріплення принципів та процедур забезпечення якості освіти в університеті; реалізації принципів у науково-дослідницькій роботі працівників і здобувачів освіти; забезпечення ефективної системи запобігання й виявлення академічного плагіату в наукових роботах працівників і здобувачів освіти; з метою створення сприятливих умов для підтримання високого рівня професійної культури.

Університет здійснює також інформаційно-консультативне супроводження працівників та здобувачів освіти, а саме:

– проведення науково-методичних семінарів для молодих науковців «Академічна доброчесність: від теорії до практики»;

– створення відповідних ресурсів на сайті бібліотеки (Бібліометрика української науки (Google Scholar + Scopus), Міжнародні стилі цитування та посилання в наукових роботах тощо);

– друк буклетів, які сприяють в опануванні й дотриманні правил академічної доброчесності.

Контроль за дотримання принципів академічної доброчесності здійснює постійна комісія Вченої ради університету з наукової роботи і міжнародного

співробітництва. Наукові, навчально-методичні, кваліфікаційні та навчальні роботи проходять обов'язкову перевірку на наявність ознак академічного плагіату відповідно до створеної нормативної бази.

Навчання академічна доброчесності у Криворізькому державному педагогічному університеті спрямоване на запобігання проявам порушення її принципів через навчання, створення позитивного, доброчесного освітнього і наукового середовища, яке має стати нормою наукової та освітянської спільноти.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 26.11.2022).
2. Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в наукових працях працівників КДПУ : веб-сайт. URL: <https://cutt.ly/T1fGc7q> (дата звернення 26.11.2022).
3. Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти КДПУ : веб-сайт. URL: <https://cutt.ly/c1fGjRT> (дата звернення 26.11.2022).
4. Положення про систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти у КДПУ : веб-сайт. URL: <https://cutt.ly/O1fGrTX> (дата звернення 26.11.2022).
5. «Рекомендації для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності» : веб-сайт. URL: <https://cutt.ly/I1fGwprk> (дата звернення 26.11.2022).

Михалойко І. Я.,
канд. мед. наук, доцент кафедри хірургічних хвороб,
Івано-Франківський національний медичний університет

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ – ЗАПОРУКА ЯКІСНОЇ ОСВІТИ

На сьогодні проблема академічної доброчесності стає все більш актуальною. Про це свідчать результати дослідження Міжнародного центру академічної чесності, яке було проведено протягом 13 років (з 2002 по 2015 рік): 39% магістрантів були нечесними під час проходження тестувань і 68% допускають можливість використання недоброчесної поведінки; серед аспірантів – 17% та 43% відповідно.

З метою зниження цих показників та забезпечення якісної освіти в Україні проводиться низка заходів, зокрема проєкт сприяння академічній доброчесності (2016-2020 рр.), який включає в себе методичні рекомендації, книжки, монографії, різноманітні вебінари, посібники, відеопоради та статті відповідно на тему академічної доброчесності. Основною метою академічної доброчесності є формування базових особистісних цінностей, засвоєння академічної культури під час освітнього процесу, що в кінцевому підсумку визначає та забезпечує відповідальне та ціннісне ставлення до майбутньої професійної діяльності.

Однією із форм академічної нечесності у науковій практиці є плагіат, який виступає серйозним порушенням етичних норм науки. Плагіат може включати як видання чужих ідей чи слів за власні без належного цитування першоджерела, так і підтасовку експериментальних результатів на основі чужих даних. З метою протидії такій діяльності Федеральний уряд США розробив і вдосконалив свою політику щодо дотримання норм академічної чесності, створив федеральні агентства та науково-дослідні інститути, встановив правила реагування на випадки плагіату. Подібна практика використовується і у інших країнах, наприклад, Китаї, де запроваджено спеціальну політику в цьому напрямі, для чого створені відповідні наглядові комітети та програма захисту інформаторів з питань недотримання принципів академічної чесності [2].

Плагіат при проведенні наукових експериментів є злочином проти академічної громади. Дослідники, які обманюють споживачів своєї наукової продукції, отримують незаслужені вигоди. У той же час, слід вміти розрізняти безпосередній плагіат та запозичення інформації, на основі якої створюється новий дослідницький продукт за умов додержання правил академічної чесності у науковому експерименті.

Одним важливим аспектом є запобігання конфлікту інтересів при проведенні дослідження. Його наявність може повністю зруйнувати цілісність досліджень та загрожувати довірі до отриманих наукових результатів. В цікавій роботі групи авторів здійснено аналіз причин виникнення конфлікту інтересів, шляхів розв'язання конфліктних ситуацій всередині наукових груп. Конфлікт інтересів може виникати на різних стадіях та рівнях проведення наукового експерименту. Договірні відносини, контракти, навіть усні угоди на проектних етапах виконання майбутніх науково-дослідних робіт можуть бути ефективним засобом запобігання виникненню конфліктних ситуацій у майбутньому [6].

Відносно новим проявом наукової нечесності стало використання запозичених результатів, які все ширше представляються у Інтернеті. Інколи, така форма плагіату ще називається кібер-плагіатом. Групою тайванських дослідників уважно проаналізовано розвиток цього феномену. Його сутністю є запозичення наукових ідей та підходів, які були запроваджені раніше. Слід зауважити, що отримані в такий спосіб результати не мають, зазвичай, наукової новизни. Ключову роль у протидії таким формам академічної нечесності здатен відіграти моральний “імунітет”, сформований вже на ранніх стадіях освіти. Зрозуміло, що без цієї внутрішньої основи добра обізнаність з результатами наукових досліджень у світі є також спокусою до їх використання в некоректний спосіб [4].

Сучасна наука вимагає проведення комплексних міждисциплінарних досліджень, залучення фахівців із різних наукових шкіл, університетів, країн. Все це веде до інтернаціоналізації науки, одержання практичних результатів дуже широким авторським складом. У той же час до сучасних наукових проектів під егідою Європейського Союзу, NATO, DFG, DAAD, Fulbright та інших висуваються дуже

високі вимоги щодо відповідності етичним нормам. При порушенні таких норм відповідні наукові групи та науковці можуть бути позбавлені подальших можливостей брати участь у відповідних проектах, що фактично виключатиме їх із міжнародної наукової спільноти. Останнє є дуже вагомим мотивом для беззаперечного дотримання принципів наукової чесності [1].

Одним із результатів проведення наукового дослідження є публікація його результатів у статтях та матеріалах конференцій. Проте часто виникають ситуації та свідчення того, що процес рецензування не завжди є справедливим і етичним попри загальну тенденцію дотримання більшістю серйозних журналів етичних норм. Тому, побудова оптимального алгоритму відносин між авторськими групами, рецензентами, редакторами та видавцями є запорукою публікації, з однієї сторони, правдивих та нових наукових результатів, а, з іншої сторони, запобігання неправомірному або навмисному перешкоджанню авторам у оприлюдненні своїх наукових даних.

Неправомірні дії при опублікуванні результатів наукових досліджень можуть приймати різні форми. До найбільш серйозних порушень відносяться прямий плагіат та фальсифікація первинного матеріалу. Як відзначив Б. Р. Мартін, на щастя, такі форми академічної нечесності серед серйозних науковців зустрічаються відносно не часто. Більш поширеними є тиражування результатів власних досліджень кілька разів, що знижує оригінальність отриманих у кожному випадку результатів. Виявлення такої форми автоплагіату є вельми складним завданням, оскільки різні форми представлення одних і тих даних важко піддаються ідентифікації. У протипагу шахрайству авторів з'явилася нова форма неправомірних дій редакторів журналів, які намагаються штучно підвищувати «імпаکت-фактор» своїх журналів через практику примусу до їх цитування. Подібні дії можуть робитися і рецензентами при рекомендаціях цитування відповідних статей задля підвищення власного індексу Гірша [5].

Таким чином, академічна доброчесність є невід'ємною складовою сучасного освітнього процесу, а її порушення може призвести до ряду негативних наслідків.

Наприклад, здобувачі освіти можуть бути притягнуті до повторного оцінювання, проходження курсу чи навіть відрахування. Задля попередження цього потрібно поширювати інформацію про цінність, актуальність та корисність академічної доброчесності серед усіх учасників освітнього процесу, адже саме в ній ключ до успіху в освіті [1].

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Fanelli, D. How many scientists fabricate and falsify research? A systematic review and meta-analysis of survey data. PLoS ONE. 2009. №4: Article number e5738.
2. QS World University Rankings. (2020). Retrieved from <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2020>.
3. До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності : лист МОН № 1/9-263 від 20.05.2020 року. [Електронний ресурс]. URL: https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/73710/.
4. Єгорченко І., Серебряков М. Аналітична записка. Академічна доброчесність. Аналітичний звіт та рекомендації. USAID. [Електронний ресурс]. URL: https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/Analitichnazarapyskaakademichna_dobrochesnist.pdf.
5. Рекомендації для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності : затверджено рішенням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти від 29 жовтня 2019 року / Нац. агентство із забезпечення якості вищої освіти. 2019. 19 с. [Електронний ресурс]. URL: <https://naqa.gov.ua/>.
6. Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти : лист Міністерства освіти і науки України від 23.10.2018 № 1/9-650. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#n211>.

Полозова В. М.,
канд. екон. наук, доцент кафедри економіки, аналітики, моделювання та інформаційних технологій в бізнесі, Хмельницький національний університет

РЕАЛІЗАЦІЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПРОГРАМИ У ХМЕЛЬНИЦЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

З метою підвищення рівня освітньої діяльності, утвердження високих моральних цінностей, дотримання моральних засад суспільства, формування соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності у Хмельницькому національному університеті на принципах автономії та самоврядування, професіоналізму і компетентності, чесності і відданості справі та з метою запровадження необхідних і обґрунтованих заходів щодо запобігання і протидії корупції у діяльності Університету розроблена і запроваджується «Антикорупційна програма», яка формує надійну систему академічної доброчесності.

Корупційні ризики визначені як в контексті законодавства, яке прямо регулює питання вчинення корупційних та пов'язаних із корупцією правопорушень (Закон України «Про запобігання корупції», відповідні статті ККУ, КУпАП), так і додаткових норм, що визначають правила доступу до публічної інформації, здійснення державних закупівель, порушень виборчого законодавства, злочинів проти здоров'я.

Серед основних чинників, які сприяють виникненню та реалізації корупційних ризиків у вищій освіті є:

низький розвиток або відсутність корпоративної університетської культури, яка б включала чіткі та ефективні політики й механізми забезпечення академічної доброчесності та запобігання корупції. У тих закладах вищої освіти, які вже впродовж тривалого часу будують та розвивають стійку та комплексну корпоративну культуру — кількість та рівень корупційних ризиків значно нижчий;

широка дискреція повноважень адміністрації та викладачів ЗВО у поєднанні з браком контролю за фактичними відносинами між керівниками, підлеглими та студентами;

брак автоматизації освітнього процесу на усіх рівнях та етапах — починаючи зі вступу до закладу вищої освіти, організації навчання та оцінювання до управління навчальним процесом та документообігом;

особиста недоброчесність учасників освітнього процесу, зовнішніх партнерів, які взаємодіють із ЗВО; толерування корупції в вищій освіті.

Реалізація корупційних ризиків може призвести до стратегічно негативних наслідків як для системи вищої освіти України в цілому, так і безпосередньо для освітніх закладів. Серед таких наслідків: зниження якості освіти; відтік абітурієнтів з України; зниження довіри іноземних партнерів і, як наслідок, зменшення кількості обмінних програм, цільового іноземного фінансування державних освітніх програм; матеріальні втрати.

Стандарти й рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG)30, Закони України «Про освіту» № 2145-VIII від 5.09.2017 р., «Про вищу освіту» № 1556-VII від 1.07.2014 р. визнають право здобувачів освіти на справедливе та об'єктивне оцінювання результатів навчання. Також встановлюють низку критеріїв, які сприяють чесному, прозорому та об'єктивному оцінюванню здобувачів освіти впродовж усього їхнього навчання [2, с. 64].

Моніторинг корупційних ризиків у Хмельницькому національному університеті дав змогу виявити низку вдалих практик, які дозволяють мінімізувати такі ризики. Серед таких практик, наприклад, — регулярне анонімне оцінювання корупційних ризиків учасниками освітнього процесу, технологічні рішення, які спрощують доступ до інформації про діяльність закладу вищої освіти у різних сферах, вдосконалення внутрішніх процедур та політик, більш активне залучення антикорупційного уповноваженого до процесів управління ЗВО та інші. Результати дослідження наведені у таблиці 1, які формують провідні аспекти такої роботи.

Таблиця 1. Стратегічні корупційні ризики та заходи, щодо їх попередження.

№	Стратегічні корупційні ризики	Заходи ХНУ, які усувають корупційні ризики
1	2	3
1	Порушення прав учасників освітнього процесу	Наявність електронної системи управління навчальним процесом та електронних журналів для обліку успішності студентів, регулярний контролю за цією системою. Повний масив інформації про навчальний процес, зміст навчальних програм, критеріїв оцінювання на веб-сайті чи інших навчальних платформах ХНУ. Оприлюднення та чіткість критеріїв оцінювання знань студентів та санкції за недотримання таких критеріїв.
2	Порушення прав науково-педагогічних співробітників	Можливість підготовки електронних підручників та посібників та поширення електронних бібліотек, для оприлюднення власної розробки.
3	Зниження якості освіти та кваліфікації випускників закладів вищої освіти	Захист випускних кваліфікаційних робіт приймають комісії й він відбувається публічно. Публічному захисту передують презентація роботи на випусковій кафедрі й прийняття рішення щодо її відповідності встановленим вимогам та допуску до захисту. Відповідно на процес підготовки та захисту кваліфікаційної роботи впливають чіткість і зрозумілість правил написання робіт, прозорість процедур оцінювання якості дослідження на всіх етапах, доступність інструментів перевірки роботи на плагіат, тощо

№	Стратегічні корупційні ризики	Заходи ХНУ, які усувають корупційні ризики
4	Формування у молоді толерантного ставлення до корупції	Гарантування студентам права на участь в обговоренні та розв'язанні питань удосконалення освітнього процесу, науково-дослідної роботи, призначення стипендій, організації дозвілля, побуту, оздоровлення; участь у студентському самоврядуванні
5	Формування негативного іміджу системи вищої освіти в Україні	Підготовка науково-педагогічними працівниками, здобувачами наукових ступенів та інших учасників освітнього процесу публікацій наукових статей та участі у міжнародних науково-практичних конференціях, які індексуються у міжнародних наукометричних базах; участь у програмах мобільності здобувачами освітніх послуг та міжнародне стажування науково-педагогічних працівників.

Таким чином, виділені заходи реалізують антикорупційну програму Хмельницького національного університету та ефективно захищають від загроз та викликів деструктивних процесів в освітній діяльності та формує надійну систему академічної доброчесності.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про запобігання корупції» № 1700-VII від 14.10.2014 – [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

2. Система управління якістю вищої освіти у Хмельницькому національному університеті. Зб. норма. док. з організації освітньої діяльн. /Упоряд.: В.І.Бегняк, Г.В.Красильнікова. - Хмельницький : ХНУ, 2015. 466 с.

Радченко М. С.,
*аспірант кафедри Системи автоматичного управління та електропривод,
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського*

ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНІСТІ У КРЕМЕНЧУЦЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ МИХАЙЛА ОСТРОГРАДСЬКОГО

Академічна доброчесність (АД) - це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1, 2, 3].

Складові з яких складаються принципи АД що застосовуються в КрНУ наведені на рис. 1

Рисунок 1 – Складові принципу АД

Основні принципи академічної доброчесності здобувачів освіти пов'язані між собою і приведені на рис. 2

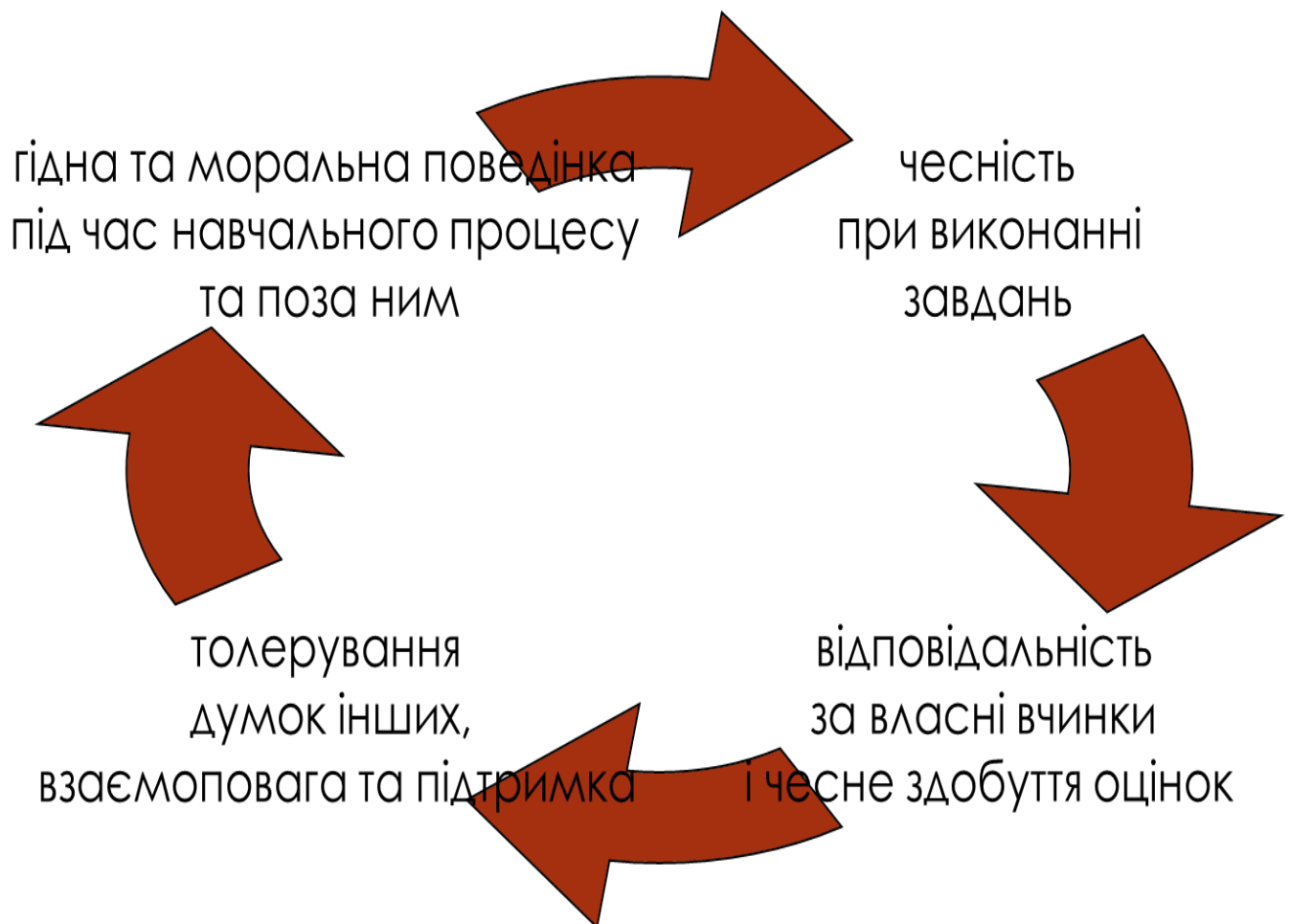

Рисунок 2 – Поняття академічної доброчесності

Необхідність академічної доброчесності:

- корисна, бо дозволяє взяти максимум від навчання;
- допомагає засвоїти якомога більше знань;
- допомагає навчитися вчитися;
- фокусує увагу на результаті навчання, а не на формальній оцінці [1, 2, 3].

Види порушення АД які мають місце під час наукових досліджень. Визначення цих порушень дозволяють підвищити якість представлення результатів наукового дослідження та встановити рамки щодо виконання наукової роботи.

Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства; формою академічного плагіату є самоплагіат, що полягає у відтворенні без посилання на джерело інформації власних раніше опублікованих текстів;

Фабрикація – фальсифікація результатів досліджень, посилань, або будь-яких інших даних, що стосуються освітнього процесу;

Обман – надання завідомо неправдивої інформації стосовно власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу;

Списування – використання без відповідного дозволу зовнішніх джерел інформації під час оцінювання результатів навчання;

Хабарництво – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна чи послуг матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної вигоди в освітньому процесі.

Необ'єктивне оцінювання – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів вищої освіти;

Хибне співавторство – внесення до списку авторів наукової чи навчально-методичної праці осіб, які не брали участь у створенні продукту [1, 2, 3].

Для запобігання наведених порушень Кременчуцькому національному університеті імені Михайла Остроградського розроблено та ведено до застосування Положення про перевірку авторських текстів на плагіат.

Положення розроблено відповідно до Статуту КрНУ імені Михайла Остроградського, Кодексу якості КрНУ імені Михайла Остроградського, Кодексу академічної етики КрНУ імені Михайла Остроградського, Закону України «Про авторське право і суміжні права», Цивільного кодексу України, Закону про вищу

освіту, постанови КМУ «Про затвердження Порядку скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації» № 897 від 26 серпня 2021 року .

В положенні використовується наступні терміни та поняття.

Авторський текст – результат інтелектуальної, аналітико-синтетичної чи евристичної діяльності окремої людини чи групи людей, поданий у формі тексту, що дає змогу його поширення, зберігання, обробки, відтворення для використання різними засобами, методами, способами, технологіями.

Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених текстів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства.

Самоплагіат — оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

Фабрикація — вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

Цитата – порівняно короткий уривок з літературного, наукового чи будь-якого іншого опублікованого твору, який використовується, з обов'язковим посиланням на його автора і джерела цитування, іншою особою у своєму творі.

Унікальність тексту (роботи, матеріалу) – співвідношення (у відсотках) матеріалу, що не має збігів з іншими публікаціями, до загального обсягу матеріалу [2, 3, 4].

Для перевірки робіт на ознаки плагіату У КрНУ використовується онлайн-сервіс *Unicheck*, який може адаптувати систему відповідно до потреб навчальних закладів.

Це сервіс створено українськими розробниками у 2014, він може використовуватись онлайн або інтегруватись з навчальними системами ВНЗ (так звані *learning management systems*). Серед них – Moodle, Canvas, Blackboard,

Schoology, Google Classroom та інші. Наразі сервісом користуються більш ніж 50 українських університетів. Навчальні заклади США, Іспанії, Бельгії та інших країн світу також перевіряють роботи з Unicheck.

Сервіс підтримує формати .doc, .docx, .rtf, .txt, .odt, .html, .zip, .rar, .xls або .pdf. Може застосовуватися для індивідуального користування. Має складний алгоритм аналізу тексту, шукає збіги в режимі реального часу *через Інтернет* або в документі з *бібліотеки користувача*, при цьому розпізнаючи *підміну* символів в тексті. Також Unicheck визначає цитати і виноски, автоматично виключаючи їх зі звіту [3, 5, 6].

Серед найвагоміших – зручний функціонал, можливість порівнювати роботи з інтернет джерелами, власною академічною базою закладу та усіма документами в його обліковому записі; здійснення пошуку в роботах, що написані українською, англійською, французькою та багатьма іншими мовами.

Для встановлення унікальності наукових робіт використовують критерії оригінальності. Критерієм оригінальності текстів приймається показник рівня унікальності тексту у відсотках, отриманий за допомогою програмно-технічних засобів перевірки на плагіат і збільшений на відсоток правомірних запозичень [3].

Перевірці підлягає основна частина випускної кваліфікаційної роботи. Результатом перевірки є висновок з наведеним відсотком унікальності тексту [5].

Виявлені у тексті роботи запозичення є правомірними, якщо вони є:

- власними назвами (індивідуальними найменуваннями окремих об'єктів, найменуваннями установ, бібліографічними посиланнями на джерела та ін.);
- усталеними словосполученнями, що характерні для певної сфери знань;
- цитування, оформлені належним чином;
- самоцитуванням (фрагментами тексту, що належать автору твору, опубліковані або оприлюднені в електронній формі ним у інших творах);
- сталими методиками розрахунку елементів конструкцій, вузлів, характеристик, показників тощо;

– власними матеріалами, що були використані під час виконання бакалаврської роботи (не більше 30% від загального обсягу роботи) [5, 7].

Таблиця 1 – Критерій оригінальності текстів

Вид твору	Висока унікальність	Задовільна унікальність	Достатня унікальність	Низька унікальність
Випускна кваліфікаційна робота ОС «Бакалавр»	> 60 %	50-60 %	40-50 %	< 40 %
Випускна кваліфікаційна робота ОС «Магістр»	> 70 %	60-70 %	50-60 %	< 50 %

Рівень унікальності випускної роботи враховується екзаменаційною комісією під час її оцінювання за допомогою корегуючого коефіцієнту k :

- висока унікальність $k=1,1$;
- задовільна унікальність $k=1,0$;
- достатня унікальність $k= 0,9$.

Як результат боротьби з плагіатом і дотримання положень академічної доброчесності - *студент, випускна кваліфікаційна робота якого має низьку унікальність, до захисту не допускається!!!*

У разі виявлення порушення правил перевірки академічних текстів та виявлення академічного плагіату у випускних кваліфікаційних роботах здобувачів першого та другого освітнього рівня, яким вже було присвоєно відповідний ступінь вищої освіти процедура оскарження регламентовано «Порядком скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації»

ухваленого Постановою Кабінетом Міністрів України № 897 від 26 серпня 2021 року (п.10-14) [5, 6].

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Академічна доброчесність: як боротися з плагіатом в Україні. URL: <https://osvita.ua/vnz/akadem-dobrochesnist/64191/>.
2. Сацик В. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий концепт. URL: <https://saiup.org.ua/novynu/akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontsepsiya-chy-diyevuj-kontsept/>.
3. Онлайн-курси «Академічна доброчесність в університеті». URL: <https://vumonline.ua/course/academic-integrity-at-the-university/>.
4. Маслак О. І. Силабус з обов'язкової навчальної дисципліни «Академічна доброчесність та етика наукового пошуку». URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:zMz54oatmmsJ:document.kdu.edu.ua/metod/2021_4235.pdf&cd=3&hl=ru&ct=clnk&gl=ua.
5. Кодекс академічної етики Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського. URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:rhL5w8pwdUUJ:www.kdu.edu.ua/Documents/Kodeks_akadem_etyky_KrNU.pdf&cd=7&hl=ru&ct=clnk&gl=ua.
6. Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського. Етика і забезпечення академічної доброчесності. URL: <http://visnikkrnu.kdu.edu.ua/etic.php>.
7. Стратегічна програма розвитку Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського на 2020–2025 роки. Схвалена рішенням Вченої ради КрНУ (протокол № 4 від 26.12.2019 р.), Кременчук: 2019. 64 с.

Романенко О. Г.,
докт. мед. наук, доцент кафедри стоматології,
Дніпровський медичний інститут традиційної і нетрадиційної медицини

Трушенко О. С.,
канд. біол. наук, доцент кафедри фундаментальних дисциплін,
Дніпровський медичний інститут традиційної і нетрадиційної медицини

Бурега І. Ю.,
канд. мед. наук, доцент кафедри фундаментальних дисциплін,
Дніпровський медичний інститут традиційної і нетрадиційної медицини

ДЕСЯТЬ ОЧЕВИДНИХ ПРИЧИН ВІДМОВИТИСЯ ВІД ПЛАГІАТУ У НАУКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Наукова діяльність має на увазі отримання нових знань та створення нових технологій. Обов'язкова ознака плагіату [1,2] — осмислене присвоєння чужого авторства (інтелектуальної власності), яке можна порівняти з крадіжкою. Спробуймо розібратися які послання та наслідки несе інтелектуальна крадіжка для вченого.

1. Плагіат, насамперед, це неповага до читачів статті. Деякі журнали мають відкритий доступ, однак доступ до контенту багатьох зарубіжних та вітчизняних журналів є платним. Читач витрачає гроші (і, часто, чималі) для того, щоб прочитати те, що відомо з ранніх джерел.

2. Використання найневинніших форм плагіату веде до знецінення кваліфікації тих, хто заробив свої знання завдяки завзятій праці та старанності.

3. Вчинивши шахрайські дії з даними інших авторів, плагіатор набуває погану звичку на все життя!

4. Банальні думки неспроможні нікого зацікавити. Якщо автор чекає популярності в наукових колах, то його думки мають бути свіжими та оригінальними. Результати досліджень повинні не тільки відкрити завісу над невідомими фактами, а й наштовхнути інших дослідників на перспективні розробки.

5. Уникаючи плагіату, автор отримає серйозні знайомства у наукових колах та отримає співавторство у статтях, що стосуються суміжних областей дослідження.

6. Також автор продемонструє свою відданість та повагу до прав інтелектуальної власності інших людей, а також свою відданість принципам чесності.

7. Відсутність в авторських роботах самоплагіату дасть колегам зрозуміти, що автор розвивається далі, а не спочиває на лаврах досліджень, які втратили свою новизну та актуальність.

8. Ваші ідеї та напрацювання зможуть бути опубліковані у провідних наукових журналах, що мають високий рейтинг та базуються на міжнародних наукометричних базах Web of Science та Scopus.

Так, наприклад, у нещодавньому Наказі МОЗ України від 24.02.2020 № 509 «Про затвердження Переліку наукових досліджень та розробок, що виконуватимуться у 2020 році» [3] можна зустріти формулювання «необхідно опублікувати не менше 1 статті у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних Web of Science та/або Scopus, і віднесених до першого, другого, третього та четвертого квартилям (Q1, Q2, Q3, Q4)».

Це категорія наукових журналів, яку визначають бібліометричні показники, що відображають рівень цитованості, тобто затребуваність журналу науковою спільнотою. Q1 — найвищий, до якого належать найавторитетніші іноземні журнали. Подати на конкурс на отримання закордонного гранту та очолити дослідження може лише вчений, який має публікації в журналах не нижче Q2. Таким чином, маючи серйозну наукову репутацію та роботи, автор можете розвивати свій науковий напрямок, спираючись на грошову підтримку від грантодавця. Як результат— створення власної школи, наявність учнів, відданих не тільки науковій ідеї автора, а й принципам академічної доброчесності.

9. «Я бачив далі за інших лише тому, що стояв на плечах гігантів», — писав Ісаак Ньютон Роберту Гуку в 1676 році. Цей афоризм дуже точно відображає суть наукового прогресу, як і розвитку цивілізації взагалі: прогрес – це послідовність

досягнень, кожне з яких ґрунтується на тому, що було зроблено раніше. Наукові дослідження - це піраміда, в якій кожен учений стоїть на плечах свого попередника. Якщо хтось із ваших співавторів або автор першоджерела, на який ви посилаєтесь, буде викритий у плагіаті, це буде руйнівним для репутації всього колективу авторів статті.

10. І, зрештою, на авторі лежить не лише моральна, а й кримінальна відповідальність!

Таким чином, боротьба з плагіатом має вестись на двох фронтах – особистому та громадському. Кожен вчений може протидіяти плагіату, спираючись на власні моральні критерії, а також впливати власним прикладом на молодших колег та учнів.

Плагіат у науковому середовищі — величезна етична проблема, пов'язана з тим, що отримання дипломів про присвоєння вченого звання відкриває можливість зайняття певних посад, вигідно змінити своє становище у науковій ієрархії та збільшити свій особистий дохід. У цій ситуації вчені ради вищих навчальних закладів можуть створити відкритий список вчених-плагіаторів за різними напрямками науки, до якого слід звертатися членам ради перед прийняттям рішення про присвоєння претенденту вченого звання доцента та професора, а також при призначенні на керівні посади.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про авторське право і суміжні права». [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
2. Николаев Е. Что такое плагиат, или О западных стандартах научной этики [Электронный ресурс]. Статті з питань освіти. Освітній портал. 2006-05-19. URL: <http://www.osvita.org.ua/articles/68.html>. Назва з екрану.
3. «Про затвердження Переліку наукових досліджень та розробок, що виконуватимуться у 2020 році». Наказ МОЗ України від 24.02.2020 № 509 URL: http://moz.gov.ua/uploads/3/18978-dn_24022020_509.pdf.

Скоробогата Л. В.,
канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри обліку,
аудиту та оподаткування
ім. М.П. Войнаренко,
Хмельницький національний університет

РОБОТА З ТЕКСТАМИ ТА ОФОРМЛЕННЯ ПОСИЛАНЬ В ФОРМАТІ ТРАДИЦІЙ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ХМЕЛЬНИЦЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Академічне письмо, як система публічного представлення у формалізованому вигляді результатів наукової або навчальної діяльності педагогічних (науково-педагогічних) працівників та здобувачів освіти, які створені в академічних умовах передбачає роботу з текстами та оформлення цитат та посилань на першоджерела.

У відповідності до вимог чинного законодавства щодо авторського та суміжного права цитата це, як правило, короткий уривок з літературного, наукового чи будь-якого іншого опублікованого твору, який використовується, з обов'язковим посиланням на його автора і джерела цитування, іншою особою у своєму творі з метою зробити зрозумілими свої твердження або для посилання на погляди іншого автора в автентичному формулюванні [1].

Правила цитування у Хмельницькому національному університеті, передбачені для оформлення усіх текстових документів для представлення результатів наукової роботи, є важливою складовою дотримання принципів академічної доброчесності та сприяє якісному інтегруванню українських дослідників у світову систему наукової комунікації. Правила оформлення посилань та цитувань включено в систему міжнародних стандартів ISO17 та Державних стандартів України: ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис.

Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання» [1, 2].

Визначення бібліографічного посилання, як категорії академічної доброчесності – сукупність бібліографічних відомостей про цитований, розглядуваний або згадуваний в тексті документа інший документ, необхідних і достатніх для його загальної характеристики, ідентифікації та пошуку. Сучасні технології дозволяють дослідникам користуватися ресурсами потужних сервісів для оформлення цитувань за міжнародними стандарти, які систематизовані у таблиці 1 [4, с. 65-68].

Таблиця 1. Сервіси для оформлення цитувань за міжнародними стилями

№	Назва сервісу	Коротка характеристика сервісу
1	2	3
1.	Easybib http://www.easybib.com/	– Умовно безкоштовний онлайн інструмент для бібліографії та цитувань. Крім автоматичного формування посилань надає можливість власноруч створювати посилання та додавати анотації. Понад 7 тис. стилів цитування, деякі з них доступні лише в платній версії
2.	Citation Machine http://www.citationmachine.net/	– Стили цитувань: MLA, APA, Turabian, Chicago та бібліотека із 7 тис. додаткових стилів цитування, різноманітність джерел: журнали, книги, веб-сайти, перевірка на плагіат (за умови підписки), доступна безкоштовна версія

№	Назва сервісу	Коротка характеристика сервісу
3.	BibMe – http://www.bibme.org/	Стилі цитувань: MLA, APA, Turabian або Chicago, різноманітність джерел: журнали, книги, вебсайти, перевірка на плагіат, доступна безкоштовна версія
4.	Citefast – https://www.citefast.com/?s=APA	Безкоштовний онлайн інструмент для бібліографії та цитувань. Стилі цитувань: APA, MLA і Chicago, різноманітність джерел: журнали, газети, книги, веб-сайти
5.	Citavi – https://www.citavi.com/en	Багатофункціональний онлайнний інструмент бібліографії і цитувань. Довідковий менеджер і платформа управління процесом дослідження надає можливість вибрати спосіб додавання посилань, доступна безкоштовна версія
6.	OttoBib – http://www.ottobib.com/	Безкоштовний онлайн інструмент для бібліографії та цитувань, який використовується спеціально для книжкових ресурсів. Достатньо вказати ISBN книги для створення бібліографії. Стилі цитувань: MLA, APA, Chicago, Turabian, Wikipedia і BibTeX
7.	Docear – http://www.docear.org/	Багатофункціональний онлайнний інструмент бібліографії і цитувань. Довідковий менеджер і платформа управління процесом дослідження допомагає

№	Назва сервісу	Коротка характеристика сервісу
		організовувати, створювати та використовувати дослідницькі матеріали

Цитування має використовуватися у всіх випадках, коли в роботі використовуються дані, взяті зі сторонніх джерел, а не отримані або створені безпосередньо автором. Порушення вказаних нижче правил і їх недотримання має розцінюватися як плагіат:

якщо думка автора наводиться дослівно, то її слід взяти в лапки;

якщо цитується великий уривок тексту, то він може не братися в лапки, натомість виділяється або відбивається від решти тексту певним способом (набирається іншим кеглем, шрифтом, накресленням, відбивається від основного тексту більшими абзацними відступами тощо);

допускається перефразування цитати, зміна словоформ чи відмінків певних слів. В такому разі, цитата в лапки не береться, але в квадратних дужках обов'язково ставиться посилання на джерело (його порядковий номер зі списку використаної літератури, який додається до роботи);

в списку використаної літератури завжди слід вказувати навіть ті джерела, які використовувалися під час підготовки роботи і вивчення теми, навіть якщо прямих посилань чи цитувань цих джерел в роботі нема [5, с.14].

Таким чином, бібліографічний апарат є одним з параметрів, що дозволяє судити про якість наукової роботи. Кількість бібліографічних посилань у роботі дозволяє сформулювати думку щодо масштабів теоретичного аналізу наукового завдання чи проблеми. Навіть найменш розроблені в науці теми мають свої наукові витoki, вбудовуються в існуючу систему наукових уявлень, які необхідно висвітлити в роботі. У прагненні збагатити науковий текст цитатами і посиланнями з робіт інших

авторів, не варто забувати про необхідність їх теоретичного аналізу та подання авторської позиції з досліджуваного питання, що дозволить уникнути загроз виявлення ознак плагіату.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про авторське право і суміжні права» [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.

2. ДСТУ 8302:2015 Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання [Електронний ресурс]. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=64411.

3. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання» [Електронний ресурс]. URL: <http://https://lib.nure.ua/scient/inf-scient-nauch-ped-sotr/stand-bibopis>.

4. Система управління якістю вищої освіти у Хмельницькому національному університеті. Зб. норма. док. з організації освітньої діяльн. /Упоряд.: В.І.Бегняк, Г.В.Красильнікова. Хмельницький : ХНУ, 2015. 466 с.

5. Магістерська робота: методичні вказівки для студентів спеціальності «Облік і оподаткування» (другий освітній рівень «магістр») / Л.В.Скоробогата, В.С.Ченаш. Хмельницький: ХНУ, 2021. 36 с.

Собко В. С.,
*канд. мед. наук, асистент кафедри ендоскопічної та серцево-судинної хірургії,
Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В МЕДИЧНІЙ ОСВІТІ

Методологічна проблематика академічної доброчесності знаходиться на перетині педагогічних компетенцій і наукової роботи. Її загальне значення постійно розширюється міждисциплінарною інтеграцією знань, когнітивно-емпіричних інтенцій, перетворюючи сукупність етичних питань науки й освіти в засадничий фундамент планування, здійснення та концептуалізації результатів будь-якого дослідження.

Як відомо, словосполучення «академічна доброчесність» імплементоване до вітчизняного законодавства пунктом 4 ст. 42 Закону України «Про вищу освіту». Важливо: її інституціоналізація прямо пов'язана з дискурсом «порушення». Певна «аддиктивна» конотація вжитої термінології зумовлена соціально розповсюдженим негативним ставленням до понять «академічний плагіат», «хабарництво», «списування», «обман». На превеликий жаль, всі означені явища соціально чинні в сфері вітчизняної освіти та науки. Однак, із науково-медичних позицій, особливої ваги, на мій погляд, заслуговують законодавчо зафіксовані дефініції «фабрикація» та «фальсифікація».

Важливим розділом педагогічного кола дисциплін завжди вважалася прикладна етика. Як філософські, так і освітньо-психологічні студії давно продемонстрували: порушення норм професійної академічної діяльності має жорстко вмотивований, ієрархічно детермінований причинно-наслідковий зв'язок. Користування неетичними, а з 2017 р. і нелегальними прийомами «фабрикації» й «фальсифікації», в науково-медичних дослідженнях виступає лише наслідком відсутності адекватної соціальної реакції на «попередні», «базисні» явища – списування, самоплагіат, обман (частіше – «самообман») тощо.

Стверджую: порушення етичних і законодавчих норм часто починається з елементарних заліків та іспитів, що супроводжують освітні компоненти навчального процесу. На студентському етапі життя, майбутній науковець отримує мовчазне схвалення діяльного списування чи навіть свідомого резонерства. Врешті-решт, свої «навички» студент такого типу ретранслює на студентських наукових конференціях, конкурсах, олімпіадах. Визначене чинним Законом України «списування» насправді відкриває психологічну й етичну (звісно, етичну «навиворіт») дорогу до фабрикування / фальсифікування даних.

Зрештою, студент, що отримав спеціальність та кваліфікацію, в т. ч., послуговуючись неетичними методами конкуренції, активізує усталені свідомісні стереотипи вже в двох основних напрямках індивідуальної чи колективної роботи:

- а) прикладній лікарській активності;
- б) подальшій науковій чи описовій діяльності.

Дуже простий приклад для емпіризації наведеного.

Практикуючий сімейний лікар вносить неправильні дані в необхідну документацію, визначену порядком реєстрації смерті. Йдеться про свідомо, завідомо некоректно вказану «причину настання смерті», що часто зумовлюється небажанням обтяжувати буденну практику додатковими процедурами. Такий сімейний лікар не має законодавчо передбаченого «злого умислу», але здійснює діяльність, що насправді характеризується ознаками законодавчо дефініційованої «суспільної небезпеки».

Заміна справжньої причини смерті вигаданою, хоча і широко розповсюдженою патологією, може мати такі наслідки: молодий учений працюватиме над дисертаційною роботою, вивчатиме архівні та, особливо, статистичні дані. Врешті-решт, потенційний здобувач-дисертант візьме статистику, викривлену роками діяльності окремого сімейного лікаря. Відповідно, теоретичний базис дисертаційної роботи чи відповідної наукової статті буде некоректним у зародку. Однак, саме на цьому базисі будуватимуться нові статистичні екскурси, розроблятимуться практичні

рекомендації, писатимуться висновки.

Мій приклад – один із найпростіших. Однак, він і досі залишається вкрай актуальним. У такому разі, факт викриття недобросовісної професійної діяльності окремого «сімейного лікаря» здатен повністю нівелювати «здобутки» науковця.

Що ж стосується визначеної мною «наукової чи описової діяльності», то тут, безперечно, найбільшою проблемою залишається свідоме запровадження науковцем/науковцями недостовірних фактів, даних, цифр у публічний обіг. Вона й досі виступає однією з причин (часто головною), чому провідні фахові періодичні видання міжнародного рівня відмовляються друкувати праці українських медиків-дослідників. Отже, для реставрації потенціалу й, що важливіше, чесності, правдивості вітчизняної науково-медичної сфери, варто виправляти вже не стільки наукове співтовариство, скільки студентську молодь.

Генеza фальсифікації та фабрикації медичних даних криється в елементарному студентському списуванні й обмані викладача та, що набагато гірше, обмані самого себе. Ось чому освітні компоненти «академічна доброчесність» чи «етика наукових досліджень» повинні не скорочуватися, а, навпаки, приростати годинами і навчальними кредитами.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. International Center for Academic Integrity [Електронний ресурс].
URL: <https://academicintegrity.org>.

2. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд “Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики”; за заг. ред. Т.В.Фінікова, А.Є.Артюхова К.; Таксон, 2016. 234 с.

3. Новини проекту УБА «Культура академічної доброчесності: роль бібліотек» – Українська бібліотечна асоціація [Електронний ресурс].
URL: <https://ula.org.ua/news/4010-novyny-proektu-uba-kultura-akademichnoi-dobrochesnosti-rol-bibliotek>.

Сорока І. І.,
*канд. мистецтвознавства, старший викладач
кафедри режисури та майстерності актора,
ПВНЗ Київський університет культури*

ОСНОВНА АКАДЕМІЧНА НЕДОБРОЧЕСНІСТЬ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬО-НАУКОВОМУ ПРОСТОРІ

Академічна недоброчесність в сучасному освітньому-науковому просторі породжена і толерована самими учасниками цього процесу. Держава, дозволивши комерціалізацію навчального процесу, дала згоду на переведення процесу «здобування освіти» в режим «надання послуг»; платиш – отримуєш. Чого варто було чекати від новостворених багаточисленних комерційних, приватних вузів, численних філіалів без належних приміщень, і фіктивних адрес реєстрації, де весь навчальний процес звівся до: справно платиш – вчасно отримуєш; оплатив – ти вже в черзі за дипломом. В таких закладах і платять більше і вимагають менше; головна настанова: «привести і втримати» студента, від цього залежить «ваша заробітна плата» - хтось може сказати, що не чув цього? Згодом все це прижилося і в державних навчальних закладах, знову ж таки, зі згоди держави на комерціалізацію освітніх послуг. Звідси платні групи, платне навчання. На бюджеті - вчися бо стипендія, на платному – плати бо виженуть.

На підтвердження наших думок. «Найбільш виразними, показниками є — 67 % студентів вступають до українських ВНЗ без домінуючої мотивації на отримання професійних знань; в процесі навчання сформувалася стала тенденція на переорієнтацію значної частини студентів з отримання знань на отримання формальних атрибутів освіти (дипломів) [1,с.21].

Отже на перший план гостро постає питання широкої, відповідальної профорієнтації старшокласників, питання справжньої допомоги учневі у свідомому виборі майбутньої професії і закладу, який в найкращий спосіб допоможе в здобутті

обраної професії. Тому: строгий відбір на державні місця, які оплачує держава і працевлаштовує, і ніяких платних місць. Платна освіта тільки заочна, коли набувач працює, усвідомлює потребу в подальшому навчанні й розвитку та, що найголовніше, має змогу сам оплатити навчання.

Чи можна назвати доброчесністю перебір годин навчального навантаження педагогічного працівника стосовно узгодженої ставки за які ніхто не платить? А лишня курсова, чи бакалавр та магістр, які «загубилися» і не вказані в картці пед. навантаження? Хіба це прояви доброчесності зі сторони адміністрації? Цікаво, а норми доброчесності, розповсюджуються на адміністрації вишів, чи це винятково для педагогічного складу, сфери навчальної діяльності? В якій, нажаль, є ще й «вимагання або провокування отримання грошей, подарунків, особистих послуг при різних формах оцінювання студентів, відсутність за оплату справедливої оцінки виконаних за допомоги плагіату навчальних та кваліфікаційних робіт, виконання за оплату таких робіт на замовлення, примусова купівля навчальної та методичної літератури, занижування оцінок та примус до додаткових навчальних послуг та консультацій, оновлення за рахунок студентів обладнання або купівля студентами різноманітних витратних матеріалів, канцелярських товарів» [1,с.21-22]

Чому таке відбувається? Може недоброчесність адміністрації вишу породжує недоброчесність викладачів? Звідси й «розповсюдження та узвичаєння імітації освітньо-наукової діяльності як особливого виду соціальної псевдоактивності, коли співпраця науково-педагогічних працівників зі студентами здійснюється за принципом “одні роблять вигляд, що навчають, а інші — що навчаються”» [1,с.108].

А причина, скоріш за все, лежить в матеріально-психологічній площині. Досвіт, знання і вміння професора в країні оцінюються в еквіваленті - дванадцять тисяч [2]:

ПОСАДОВІ ОКЛАДИ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ 2022						
Посади	Тарифний розряд (Наказ № 557, штатний розпис ЗВО)	Тарифний коефіцієнт (Постанова № 1298, Наказ № 557)	Посадовий оклад, грн			
			січень-вересень		жовтень-грудень (план)	
			за тарифним коефіцієнтом (постанова № 1298)	збільшений, підвищення зарплати викладачам ЗВО (+ 11%, постанова № 36)*	за тарифним коефіцієнтом (постанова № 1298)	збільшений, підвищення зарплати викладачам ЗВО (+ 11%, постанова № 36)*
Професорсько-викладацький склад						
викладач-стажист	15	2,58	7 464	8 285,04	7 694	8 540,34
асистент	16	2,79	8 071	8 958,81	8 320	9 235,20
викладач	17	3,00	8 679	9 633,69	8 946	9 930,06
старший викладач	18	3,21	9 287	10 308,57	9 572	10 624,92
доцент	19	3,42	9 894	10 982,34	10 198	11 319,78
професор	20	3,64	10 531	11 689,41	10 854	12 047,94
завідувач кафедри (якщо є звання доцента)	19	3,42	9 894	10 982,34	10 198	11 319,78
завідувач кафедри (якщо є звання професора)	21	3,85	11 138	12 363,18	11 481	12 743,91

Одразу пригадується: «Як ви нам платите, так ми вам і навчаємо»!*

А для висновку:

«Комплекс заходів щодо протидії проявам академічної нечесності повинен здійснюватися *на всіх рівнях управління* у сфері освіти і науки. В противному разі, за влучним висловом академіка М.З. Згуровського, країну чекає невідворотне формування індустрії “дипломованої псевдоосвіти” з набором несприятливих сценаріїв розвитку» (*курсив І.С*)[1, с.118].

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету /Міжнарод. благод. Фонд “Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики”; за заг. ред. Т.В.Фінікова, А.С.Артюхова К.; Таксон, 2016. 234 с.

2. Заробітна плата викладачів закладів вищої освіти 2022.
URL: <https://oblikbudget.com.ua/article/447-zarplata-vikladachv-zakladv-vishcho-osvti-2022>.

*Експерти програми стажування «Академічна доброчесність» не поділяють думку автора

Топчій В. В.,
д-р. юрид. наук, доцент, професор кафедри кримінальної юстиції,
Державний податковий університет

Бірюкова І. Г.,
канд. юрид. наук,
доцент кафедри кримінальної юстиції,
Державний податковий університет

ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ДЕРЖАВНОМУ ПОДАТКОВОМУ УНІВЕРСИТІ

Відповідно до статті 42 Закону України «Про освіту», «академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [1].

Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає: посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність; контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти; об'єктивне оцінювання результатів навчання.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Внутрішнім нормативним актом, спрямованим на забезпечення якісних освітніх послуг, наданих здобувачам вищої освіти, дотримання моральних, правових, етичних норм поведінки всіма учасниками освітнього процесу в Державному податковому університеті є Положення про академічну доброчесність, затвердженого Вченою радою Університету державної фіскальної служби України від 31 жовтня 2019 року № 9 та введеного в дію наказом Університету державної фіскальної служби України від 31 жовтня 2019 року № 1792 (зі змінами, внесеними Вченою радою Університету ДФС України від 28 жовтня 2021 року, протокол № 13) [2].

Система забезпечення академічної доброчесності є невід’ємною складовою внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти Державного податкового університету і включає у себе:

1) заходи, спрямовані на ознайомлення здобувачів вищої освіти із поняттям та вимогами академічної доброчесності, зокрема, вимогами до виконання письмових робіт;

2) механізм виявлення порушень академічної доброчесності учасників освітнього процесу Університету ДФС України;

3) порядок притягнення учасників освітнього процесу до академічної відповідальності;

4) до учасників освітнього процесу належать: наукові, науково-педагогічні та педагогічні працівники; здобувачі вищої освіти та інші особи, які навчаються у закладах вищої освіти; фахівці-практики, які залучаються до освітнього процесу на освітньо-професійних програмах; інші працівники закладів вищої освіти.

Університетська спільнота Державного податкового університету, усвідомлюючи відповідальність за формування сприятливого академічного середовища, вважаючи своїм обов’язком формування системи демократичних відносин між членами університетської громади для забезпечення дієвого освітнього

середовища, розвитку інтелектуального, особистісного потенціалу, підвищення іміджу і ділової репутації Університету прийняла Кодекс академічної доброчесності Державного податкового університету (затверджений Вченою радою Державного податкового університету від 29 вересня 2022 року, протокол № 3; введено в дію наказом Державного податкового університету від 05 жовтня 2022 року № 998) [3].

Кодекс академічної доброчесності Державного податкового університету є складовою внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти в Університеті, встановлює моральні принципи і загальні етичні норми у відносинах між представниками університетської спільноти під час виконання ними своїх обов'язків, визначає загальноприйняті світовою спільнотою стандарти здійснення освітньо-наукової діяльності здобувачами вищої освіти, а також педагогічними, науково-педагогічними, науковими працівниками та іншими категоріями співробітників з дотриманням.

Академічні цінності університетської спільноти й порядок перевірки і розгляду порушень визначаються відповідно до норм Конституції України, Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», «Про запобігання корупції», Цивільного Кодексу України, Статуту Державного податкового університету, Кодексу честі та корпоративної етики Державного податкового університету, Положення про академічну доброчесність Державного податкового університету, Положення про виявлення та запобігання академічного плагіату в Державному податковому університеті та інших нормативних документів, а також із використанням досвіду провідних зарубіжних і вітчизняних закладів вищої освіти.

Варто зазначити, що створення атмосфери академічної доброчесності у кожному закладі вищої освіти буде непростим, тривалим, але необхідним процесом. Важливо забезпечити розуміння всіма учасниками освітнього процесу, насамперед педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками сутності академічної доброчесності, вимог законодавства і внутрішніх нормативних

документів з цих питань, основних видів порушень, зразків правильної поведінки у різних ситуаціях, що можуть призводити до порушень.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

2. Положення про академічну доброчесність, затвердженого Вченою радою Університету державної фіскальної служби України від 31 жовтня 2019 року № 9 та введеного в дію наказом Університету державної фіскальної служби України від 31 жовтня 2019 року № 1792 (зі змінами, внесеними Вченою радою Університету ДФС України від 28 жовтня 2021 року, протокол № 13). URL: https://drive.google.com/file/d/1FcC1y2Km1HYAoD_at_XO1YyCO07yseOY/view.

3. Кодекс академічної доброчесності Державного податкового університету, затверджений Вченою радою Державного податкового університету від 29 вересня 2022 року, протокол № 3; введено в дію наказом Державного податкового університету від 05 жовтня 2022 року № 998. URL: <https://drive.google.com/file/d/1OyDjvVo-a1ITJ7ZNffArSK8kWGsdS7oN/view>.

Торбас О. О.,
*д-р. юрид. наук, доцент, професор кафедри кримінального процесу,
детективної та оперативно-розшукової діяльності,
Національний університет «Одеська юридична академія»*

ПРОБЛЕМАТИКА ОЦІНКИ ПЛАГІАТУ В ЮРИДИЧНИХ НАУКОВИХ РОБОТАХ

В 21 сторіччі інформація стала одним з найважливіших ресурсів для сучасного суспільства, адже процес накопичування, обміну та використання інформації за останні десятиріччя постійно прискорюється. Особливо це відчують науковці, для яких пошук інформаційних джерел став максимально швидким та зручним. В той же час така легкість в отриманні інформації викликала низку інших проблем в науці, і в першу чергу це стосується проблеми поширення плагіату.

Проблематику дослідження та викорінення плагіату вивчають у всьому світі, результатом чого досить велика кількість інтерпретації даного терміну. Так, відповідно до Кодексу честі Стенфордського університету, плагіат – це «використання оригінальної роботи іншої особи, незалежно від того, чи є така робота кодом, формулами, ідеями, мовою, дослідженням, стратегією, письмом чи іншою формою (формами), без розумної та належної згадки автора. Більше того, дослівний текст з іншого джерела завжди повинен бути в лапках» [1]. В Дартмутському коледжі щодо плагіату зазначають, що «правильне цитування є основою інтелектуального обміну. Правильно цитуючи джерела, ви визнаєте свої борги перед іншим ученим, сигналізуєте про своє бажання належати до спільноти ідей і підкреслюєте саме ваш внесок у академічний діалог, що триває... Плагіат – це інтелектуальна крадіжка» [2]. Український законодавець визначив плагіат як «оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства» [3].

В цілому можна дійти висновку, що у науковців та законодавців єдине бачення

сутності плагіату як форми порушення академічної доброчесності. В той же час форми плагіату можуть бути досить різноманітними (наприклад, звичайне копіювання чи плагіат ідеї) і такі форми постійно трансформуються, а в деяких випадках навіть з'являються нові. Найбільш простою та, у зв'язку з цим, популярною формою плагіату є саме копіювання, адже воно вимагає найменше зусиль з боку особи, яка недобросовісно запозичує чужий текст. Саме для боротьби з копіюванням було розроблено безліч комп'ютерних програм, які можуть зіставляти частини тексту зі зразками в базі даних чи мережі Інтернет. Проте необхідно наголосити, що такі програми не є панацеєю та лише вказують на подібність окремих елементів тексту. Констатувати наявність плагіату може лише людина, користуючись при цьому спеціальним програмним забезпеченням. Найяскравішим прикладом в даному випадку можуть слугувати саме юридичні наукові дослідження.

Основою будь-якої юридичної наукової роботи є законодавство, яке має використовуватися в тексті без будь-якого спотворення. В той же час копіювання окремих положень чинного законодавства може бути причиною зниження відсотку унікальності наукової роботи чи навіть констатації плагіату. Для прикладу можна використати положення Кримінального процесуального кодексу України. Стаття 2 КПК України називається «Завдання кримінального провадження» і має наступний зміст: «1. Завданнями кримінального провадження є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура» [4]. Змоделюємо ситуацію, за якої здобувач або науковець у своїй роботі використав наступне речення: «Слідчий повинен закінчити досудове розслідування у максимально короткі строки, адже в ст. 2 КПК зазначено, що

завданням кримінального провадження є забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини». Використання будь-якого програмного забезпечення (рис. 1) покаже, що дане речення майже не має унікальності. Власне цей приклад демонструє, чому будь-яка перевірка на плагіат повинна включати в себе не лише використання спеціального програмного забезпечення, а і аналіз такого звіту.

Вставте заголовок

слідчий повинен закінчити досудове розслідування у максимально короткі строки адже в ст 2 кпк зазначено що завданням кримінального провадження є забезпечення швидкого повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим щоб кожний хто вчинив кримінальне правопорушення був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини

Довжина тексту: 335 (Без пробілів: 291) [Перевірити ще один текст](#)

20.6% Унікальність тексту

Текст копіює

Ресурси:	Відсоток співпадіння:	Знайти в тексті:
https://arm.naiu.kiev.ua/books/public_html/lections/lectio_n1_2.html	76.6	Показати

Рисунок 1 – Результат роботи програми

Досліджуючи юридичні наукові роботи, можна помітити, що прямі цитати законодавства майже ніколи не виділяються лапками. В першу чергу це пов'язано зі свого роду «типовою практикою використання законодавства», яка склалася в юридичній доктрині. Серед юристів не прийнято оформлювати цитати на закони, особливо якщо вони багаторазово повторюються в одному дослідженні або якщо є загальновідомими чи часто вживаними. В той же час відсоток унікальності роботи, який, наприклад, оцінюється у дисертаційному дослідженні, буде визначатися за допомогою спеціального програмного забезпечення, і відсутність правильного оформлення цитат із законодавства може стати причиною констатації плагіату у

відповідному науковому дослідженні. Для уникнення таких ситуацій всі дослідники-юристи повинні оформлювати цитати на закони та інші нормативно-правові акти незалежно від їх вживаності та популярності.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Honor Code. Stanford University. URL: <https://communitystandards.stanford.edu/policies-guidance/honor-code> (дата звернення: 20.11.2022).

2. Academic Honor Principle. Dartmouth College. URL: <https://student-affairs.dartmouth.edu/policy/academic-honor-principle> (дата звернення: 20.11.2022).

3. Закон України «Про освіту». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 20.11.2022).

4. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 20.11.2022).

Трушенко О. С.,
канд. біол. наук, доцент кафедри фундаментальних дисциплін з
курсом традиційної і нетрадиційної медицини,
Дніпровський медичний інститут традиційної і нетрадиційної медицини

Романенко О. Г.,
д-р. мед. наук, доцент кафедри стоматології,
Дніпровський медичний інститут традиційної і нетрадиційної медицини

Бурега І. Ю.,
канд. мед. наук, доцент кафедри фундаментальних дисциплін
з курсом традиційної і нетрадиційної медицини,
Дніпровський медичний інститут традиційної і нетрадиційної медицини

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Академічна доброчесність визначається як відданість фундаментальним цінностям чесності, довіри, справедливості, поваги, відповідальності та мужності [1, с. 14]. Законодавство України [2] визначає академічну доброчесність як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. При цьому держава гарантує академічну, організаційну, фінансову і кадрову автономію закладів освіти, а заклад вищої освіти (ЗВО) в особі його керівника має забезпечити організацію освітнього процесу, функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти та здійснення контролю за виконанням освітніх програм.

Власне дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками також передбачає контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти, до якого відноситься самостійне виконання останніми навчальних завдань, завдань поточного та

підсумкового контролю результатів навчання [2].

В умовах збройної агресії російської федерації проти України з урахуванням рекомендацій, наказів та постанов [3-5] органів влади багато медичних ЗВО змушені були запроваджувати дистанційні технології в організації освітнього процесу, допустимість використання яких у ЗВО вирішується керівництвом останнього [3-7]. Разом з тим, вимоги щодо функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти мають дотримуватися, що зумовлює ще більшу відповідальність всіх учасників освітнього процесу: якщо контроль роботи професорсько-викладацького складу при проведенні занять зі здобувачами вищої освіти можливо забезпечити безпосередньо на рівні кафедр, то контроль за дотриманням вимог академічної доброчесності з боку здобувачів вищої освіти при використанні технологій дистанційної взаємодії учасників освітнього процесу практично неможливо запровадити на достатньому рівні доступними засобами.

Так, наприклад, протягом періоду використання технологій дистанційної взаємодії зі здобувачами освіти при проведенні занять робочою групою з питань функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у Дніпровському медичному інституті традиційної і нетрадиційної медицини у період з 1 березня по 30 червня 2022 р. зафіксовано наступні види порушень академічної доброчесності з боку здобувачів вищої освіти: отримання підказок з боку інших осіб, які знаходилися поза межами сектору відеокамери здобувача, використання інтернет-джерел при проходженні поточного та підсумкового контролів (списування), залучення підставних осіб протягом підсумкового контролю знань (академічне шахрайство), надання недостовірної інформації щодо фактичного перебування та щодо можливості використання аудіо-відео зв'язку (обман; було використане в якості «поважної» причини відсутності на занятті, а також для невиконання завдань протягом контролю знань). Такі види порушень академічної доброчесності (особливо, останній) достатньо складно зафіксувати та достовірно підтвердити, що ускладнює функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти та унеможливорює

притягнення порушників до академічної відповідальності.

Важливим фактором, який певною мірою дозволяє контролювати дотримання принципів академічної доброчесності в освітньому процесі у ЗВО, є використання ліцензованих та погоджених платформ для дистанційного навчання, серед яких одними з найбільш функціональних та достатніх для стандартів вищої освіти є Microsoft Teams та Google Meet. Ці платформи використовуються більшістю ЗВО та дозволяють, окрім іншого, зберігати надіслані професорсько-викладацьким складом завдання для здобувачів та виконані завдання, а також проводити аудіо-відео фіксацію заняття. Перше об'єктивізує оцінювання результатів навчання здобувачів, а друге дозволяє значною мірою запобігти академічному шахрайству з боку здобувачів під час контролю знань.

Збільшення рівня намагань здобувачів вищої освіти до обминання вимог академічної доброчесності не є суто наслідком обмежень воєнного стану в Україні, але пов'язано саме з використанням технологій дистанційного навчання в освітньому процесі, як це спостерігалось в інших країнах під час пандемії, спричиненої розповсюдженням коронавірусної інфекції SARS-CoV-2 у 2019-2021 рр. [8, с. 4-6].

Для запобігання та боротьби з порушеннями академічної доброчесності з боку здобувачів вищої освіти рядом авторів [9, с. 6-8] пропонується низка рішень. Серед них найбільш дієвими, на нашу думку, може бути використання біометрії, (вимірювання фізіологічних або поведінкових особливостей особи) - методу автентифікації, який дозволяє постійно перевіряти особу, а також використання програмного забезпечення для аналізу записаних відео матеріалів (поведінка здобувачів освіти записується на відео за допомогою власної веб-камери), яке використовує штучний інтелект для виявлення випадків списування. Якщо буде виявлено шахрайство, програма позначить відео для майбутнього перегляду відповідальною особою (проктором). Подібне програмне забезпечення може генерувати ключові кадри або фрагменти відео, щоб представити потенційну поведінку шахраїв.

Проте, впровадження подібних засобів у практику організації освітнього процесу виявляється достатньо складним, оскільки згідно чинного законодавства України [10] обробка персональних даних здійснюється для конкретних і законних цілей, визначених за згодою суб'єкта персональних даних (здобувача освіти), або у випадках, передбачених законами України, у порядку, встановленому законодавством, а обробка біометричних даних взагалі забороняється.

Підсумовуючи вищевикладене, ми змушені стверджувати, що розглянута проблема залишається актуальною, а її вирішення потребує додаткового законодавчого врегулювання.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. The Fundamental Values of Academic Integrity: Second Edition / Edited by: T. Fishman. International Center for Academic Integrity, 2014. URL: https://www.chapman.edu/academics/academic-integrity/_files/the-fundamental-values-of-academic-integrity.pdf.

2. Про освіту : Закон України від 05 вер. 2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> - Text (дата звернення: 25.11.2022).

3. Про підготовку до початку та особливості організації освітнього процесу в 2022/23 навчальному році : Лист Міністерства освіти і науки України від 27.06.2022 р. № 1/7035-22.

4. Деякі питання атестації здобувачів ступеня вищої освіти на другому (магістерському) рівні за спеціальностями галузі знань 22 “Охорона здоров'я” в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.03.2022 р. № 316. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/316-2022-п#Text> (дата звернення: 25.11.2022).

5. Про проведення атестації випускників закладів фахової передвищої, вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 21.03.2022 р. № 265. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-provedennya-atestaciyi-vipusknikiv-zakladiv-fahovoyi-peredvishoyi-vishoyi-osviti> (дата звернення: 25.11.2022).

6. Про запровадження онлайн-навчання : Лист Міністерства освіти і науки України від 10.10.2022 р. № 1/11870-22.

7. Про визначення формату освітнього процесу : Лист Міністерства освіти і науки України від 15.10.2022 р. № 1/12157-22.

8. Comas-Forgas R., Lancaster T., Calvo-Sastre A., Sureda-Negre J. Exam cheating and academic integrity breaches during the COVID-19 pandemic: An analysis of internet search activity in Spain. *Heliyon*. 2021. Vol 7. Issue 10. URL: <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2021.e08233> (дата звернення: 25.11.2022).

9. Holden O.L., Norris M.E., Kuhlmeier V.A. Academic Integrity in Online Assessment: A Research Review. *Front. Educ.* 2021. Vol 6. Art 639814. URL: <https://doi.org/10.3389/feduc.2021.639814> (дата звернення: 25.11.2022).

10. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> (дата звернення: 25.11.2022).

*Хлипавка Г. Г.,
канд. пед. наук, викладач кафедри
українознавства та міжкультурної комунікації,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності*

МІЖ ЦИТАТОЮ І ПЛАГІАТОМ: ДО ПИТАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Що таке оригінальна, свіжа, нова думка, а що є тільки її переказом, переспівом, «ремиксом», «ремейком» – творчою інтерпретацією загалом, можна довго дискутувати, бо межа тут дуже тонка. Як відомо, є вічні сюжети, мотиви, образи тощо. Це якщо мова йде про художню творчість та ще й у постмодерну епоху. У науці все значно чіткіше: є закони та правила, дотримання яких допомагає забезпечити академічну доброчесність. З'ясуємо різницю між цитатою та плагіатом.

Почнемо з ключового терміна «академічна доброчесність». Нам варто звернутися до Закону України «Про вищу освіту», відповідно до якого академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності для забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. Якщо ж говорити про цитату, то відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права», цитата – порівняно короткий уривок з літературного, наукового чи будь-якого іншого опублікованого твору, який з обов'язковим покликанням на його автора і джерела цитування використовує інша особа у своєму творі, щоб зробити зрозумілішими свої твердження або для покликання на погляди іншого автора в автентичному формулюванні. Плагіат відповідно до цього Закону – це оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору. Закон України «Про вищу освіту» визначає академічний плагіат як оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів власного

дослідження (творчості), та /або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства [1].

До неправомірних запозичень також належить некоректне (неправомірне) цитування. Поняття «некоректне цитування» в законодавстві України відсутнє, його визначення існує лише на рівні положень закладів освіти.

Некоректне (неправомірне) цитування можна визначити як запозичення уривку з чужого твору з порушенням умов вільного використання, передбачених законодавством України, правил українського правопису чи з некоректним зазначенням іменні автору твору, або джерела запозичення. Відмінною рисою плагіату від некоректного цитування є те, що плагіат – це факт привласнення конкретної особи під своїм іменем чужих інтелектуальних та творчих здобутків, тоді як некоректне запозичення такої мети не має, цитований уривок чітко відмежовується від твору до якого він запозичувався. До некоректної цитати, зокрема належать цитата використана з порушенням умов передбачених статтею 444 Цивільного кодексу України та статтями 15, 21 Закону України «Про авторське право і суміжні права». Тож, цитата є некоректною якщо: вона запозичена із неправомірно опублікованого твору; її обсяг, невиправданий поставленою метою; її використання не зумовлене критичним, полемічним, науковим або інформативним характером твору; використання цитати здійснюється з некоректним зазначенням іменні автора чи джерела запозичення; використання цитати завдає шкоди твору, з якого вона була взята та законним інтересам її автора [7]. До некоректної дослівної текстової цитати належить введена цитата до твору з порушенням вимог українського правопису щодо використання розділових знаків для її оформлення, а також зміна об'єктивної форми вираження запозиченого уривку, що подається як автентичний.

Здійснення некоректного цитування в наукових творах визнається порушенням принципу доброчесності, а в окремих випадках може бути підставою для цивільно-правової відповідальності. У судових спорах за захистом своїх прав щодо неправомірного цитування можуть звернутися, ті самі особи визначенні

законодавством України, які можуть позиватися у справах щодо плагіату. Повноваження щодо виявлення некоректних запозичень в вищій освіті та науці покладаються на заклади вищої освіти, на створенні ними спеціалізовані вчені ради, Національне агентство із забезпечення якості освіти та утворений в його складі Комітет з питань етики [6].

Академічна доброчесність в університетах різного обсягу студентів часто залежить від існування / не існування у ЗВО кодексів честі [2].

Проблема порушення академічної доброчесності є негативним феноменом не тільки для нашої країни, але й має місце практично всюди і проявляється у різних формах та з різною частотою. Кожна спільнота окреслює свої правила боротьби з цим негативним явищем, звісно ж беручи за основу державні законодавчі документи та адаптуючи до власних реалій. Однією з таких академічних спільнот є Львівський державний університет безпеки життєдіяльності. Серед нормативних документів, які регламентують діяльність закладу вищої освіти є і такі що стосуються академічної доброчесності [3–5]. Серед яких окремо виділяються норми академічної доброчесності та корпоративної культури для різних категорій університетської спільноти, зокрема для адміністрації, науково-педагогічних і наукових працівників, здобувачів вищої освіти та допоміжного персоналу [5]. Таким чином пропагуються етичні стандарти для усіх категорій університетської спільноти, виробляється корпоративна культура.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
2. Кодекси честі у боротьбі за академічну доброчесність – думка професорів Центру академічної доброчесності. URL: <https://saiup.org.ua/resursy/pryntsyypova-borotba-za-akademichnu-dobrochesnistdumka-profesoriv-tsentru-akademichnoyi-dobrochesnosti/>.

3. Положення про організацію освітнього процесу у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності. https://ubgdmy.sharepoint.com/:b:/g/personal/nmz_ldubgd_edu_ua/EWnsojOfNrBOg5WxjPD5TicBJUdPZ7KMX9x-Q5na9_20XA?e=RQHmTl.

4. Положення про систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності. URL: https://ubgdmy.sharepoint.com/:b:/g/personal/nmz_ldubgd_edu_ua/EXAZqAQBSOxPhj7XgShszMoB56SPx3NgrqJ2vtEZ-rHBag?e=50loiW.

5. Кодекс академічної доброчесності та корпоративної культури Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. URL: https://ldubgd.edu.ua/sites/default/files/1_nmz/nakazy/kodeks_akademichnoyi_dobrochesnosti_ta_korpo.pdf.

6. Семенюк К. Правові аспекти розмежування плагіату від некоректної цитати в сферах вищої освіти та науки. URL: <https://pp-ss.pro/wp-content/uploads/2020/06/%D0%A1%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%8E%D0%BA.pdf>.

7. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року № 435-IV. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 01.12.2019).

*Halyna Yaremko,
PhD (Education), Head of the Foreign Languages Department,
Lviv Polytechnic National University*

ACADEMIC INTEGRITY AS CHALLENGE AND RESPONSIBILITY OF TODAY

Today's rapid development of all the spheres of society, including education poses new challenges before academic environment, academic integrity being one of them. On the one hand, it is a huge responsibility of an educational institution to keep from violating it, to teach students the rules and the requirements of writing academic papers. On the other hand, the challenge lies in quick access to the necessary materials and databases by the education seekers.

In order to disclose the issue of academic integrity it would be relevant to define the term. Different sources provide a wide range of definitions. Let's take a look at some of them. Monash University describes academic integrity as "acting in a way that is honest, respectful and responsible in your studies and academic work" [1]. Academic integrity is expected to be maintained by both the students and the staff. It pertains to somebody's own work and the work of others.

The University of Reading means by academic integrity the values that are essential to be kept in the university study. They are the following: a) **trust** (preparing work that is honest, thoughtful and genuine); b) **honesty** (being thoughtful about which ideas are your own and which are derived from others, and about the methods and results of your research); c) **fairness** (not trying to gain an advantage by unfair means, for instance by passing off others' work as your own); d) **responsibility** (taking an active role in your own learning, for instance by seeking out the information you need to study effectively); d) **respect** (for your fellow students, your tutors, and the work of other scholars); e) **courage** (taking a stand to address a wrongdoing and defending integrity) [2].

Thus, academic integrity is a set of values and principles that govern academic life pertaining to all the participants of the educational institution and the violation of which

leads to certain consequences.

Universities expect from the students the behavior that reflects academic integrity, honesty and disrespect for dishonesty in all the activities they perform and the works they prepare. MIT University publishes “Academic Integrity at MIT. A Handbook for Students” where they disclose what is right and what is wrong to do concerning different issues of academic integrity. For example, as for plagiarism students should trust the value of their own intellect and should not purchase papers or have someone write a paper for them. They should undertake research honestly and credit others for their work and shouldn’t copy ideas, data or exact wording without citing their source. Concerning cheating, it is required to demonstrate one’s own achievement and not to copy answers from another student, not to ask another student to do your work for you [3].

In conclusion it should be noted that keeping the values and principles of academic integrity is a huge responsibility of the whole academic environment. The challenge that universities and students face while working on their papers and projects can be overcome by constantly informing education seekers on the values and principles of academic integrity, teaching and instructing students on how to write papers properly, being examples to follow and to prevent and punish dishonest behavior. It is a hard work of the universities and the whole academic community on implementing academic integrity in educational process.

REFERENCES

1. Monash University. What is Academic Integrity and why is it Important? [Electronic resource]. – Retrieved from: <https://www.monash.edu/learnhq>.
2. University of Reading. Academic Integrity Toolkit [Electronic resource]. – Retrieved from: <https://libguides.reading.ac.uk/academicintegrity>.
3. Massachusetts Institute of Technology. Academic Integrity at MIT. A Handbook for Students [Electronic resource]. – Retrieved from: <https://integrity.mit.edu>.

**ОПУБЛІКОВАНІ ТЕЗИ ТА ЕСЕ, А ТАКОЖ РОЗМІЩЕНІ НА ВЕБ-
СТОРІНКАХ МАТЕРІАЛИ НАДАЮТЬСЯ НА ІСНУЮЧИХ УМОВАХ І В
НАЯВНІЙ ФОРМІ**

Організатори Стажування не гарантують, що вебсторінки будуть доступні постійно і вільні від помилок. Організатори Стажування не несуть відповідальності за будь-які прямі, непрямі, фактичні чи побічні збитки, упуцвену вигоду, тимчасове припинення діяльності, що виникло в результаті неправомірного використання опублікованих матеріалів, у тому числі і у випадку, коли Організатори Стажування були поінформовані про можливість таких збитків.

За достовірність викладених фактів, цитат та інших відомостей відповідальність несе автор.

Організатори Стажування не здійснюють і не можуть здійснювати перевірку інформації, даних, викладених авторами в тезах, есе і не несуть відповідальності за зміст такої інформації. В разі порушення авторами прав інших осіб, Організатори Стажування має право у будь-який час на свій розсуд видалити публікацію.